

Školy a školská zařízení 2022/23

Analytická část

1. Předškolní vzdělávání

Obsah:

Shrnutí.....	2
Úvod.....	3
1.1 Mateřské školy - školy, třídy, učitelé a děti	3
1.2 Věkové složení dětí v mateřských školách	10
1.3 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách.....	14
1.4 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách	18
1.5 Předškolní vzdělávání na základních školách	21

Shrnutí

Ve školním roce 2022/23 navštěvovalo **mateřské školy** celkem **369 205 dětí**. Oproti předchozímu školnímu roku je to o 8 715 dětí více. Tento nárůst, který byl nejvyšší za posledních devět let, byl ovlivněn příchodem dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy. Počet dětí s **cizím státním občanstvím** byl v září 2022 celkem 19 567, což je 3,6krát více než před deseti lety. Mezi školními roky 2012/13 a 2019/20 poměrně rychle rostl, v době pandemie nepatrně poklesl, do září 2021 se však opět zvýšil. Mezi posledními dvěma školními roky pak narostl o více než tři pětiny. Podíl dětí s cizí státní příslušností tak v uplynulém školním roce činil 5,3 % oproti 3,4 % ve školním roce 2021/22 a 1,5 % před deseti lety.

Mezi dětmi v mateřských školách s jiným než českým státním občanstvím dlouhodobě převažují na prvních třech místech **Ukrajinci, Vietnamci a Slováci** – ve školním roce 2022/23 dohromady tvořili čtyři pětiny všech cizinců. Vzhledem k politické situaci bylo k 30. září 2022 mezi dětmi s cizí státní příslušností v mateřských školách v ČR pochopitelně zdaleka nejvíce dětí ukrajinského státního občanství (54,8 % oproti 25,2 % v předcházejícím školním roce). Do školního roku 2018/19 však mezi cizinci převažovaly děti s vietnamským občanstvím. Podíl dětí z Ukrajiny ze všech dětí tak rostl nejrychleji nejen mezi posledními dvěma školními roky v důsledku vypuknutí války, ale již v dřívějším období poslední dekády.

Mezi školními roky 2012/13 až 2017/18 rostl podíl **dětí v mateřských školách mladších tří let**. Jejich absolutní počet se v tomto období zvýšil o 42,3 %. V dalších školních letech však jejich počet klesal a celkem se snížil o 29,4 %. Největší propad zaznamenal mezi školními roky 2019/20 a 2021/22, pravděpodobně vlivem pandemie onemocnění covid-19 a navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020.

Naopak podíl dětí, které **před zahájením školního roku již dosáhly 6 let a více** a zůstávaly v předškolním vzdělávání, ze všech dětí v předškolním vzdělávání (tj. v mateřských školách, v přípravných třídách běžných ZŠ či v přípravném stupni ZŠ speciální) vzrostl mezi školními roky 2018/19 a 2021/22 z 6,5 % na 7,4 %, v posledním školním roce nepatrně poklesl na 7,2 %. Přitom nejvýraznější nárůst zaznamenal mezi školními roky 2020/21 a 2021/22, které byly poznamenány pandemií covid-19. Mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 se počet dětí s odkladem v předškolním vzdělávání nepatrně zvýšil, ovšem podíl takových žáků naopak mírně poklesl na 7,2 %. A to přesto, že došlo k významnému zvýšení počtu cizinců v mateřských i základních školách, kteří se mohou potýkat s jazykovou bariérou. Na druhou stranu již opadl vliv pandemie covid-19 a bez přílivu Ukrajinců na naše školy by se mohl podíl dětí s odkladem snížit.

Ve školním roce 2022/23 bylo u nás celkem 418 základních škol běžných se zřízenými **přípravnými třídami**, což je o 15,5 % více než v předchozím školním roce. V nich bylo 507 přípravných tříd a chodilo do nich **6 463 dětí**. Více než tři pětiny z nich byli chlapci (62,4 %). **Na jednoho učitele** působícího v přípravné třídě i **na jednu přípravnou třídu** připadlo v průměru shodně cca 13 dětí. Oproti tomu počet dětí připadajících na jednoho učitele v mateřské škole byl 10,7 a průměrný počet dětí ve třídě mateřské školy 21,6.

Mezi posledními dvěma školními roky se přitom navýšil podíl dětí s odkladem, které docházejí **do přípravných tříd či přípravného stupně** z 15,1 % na 18,2 % na úkor těch, kteří opakují poslední ročník mateřské školy (zbytek). Před pěti lety činil jejich podíl 14,3 %. Doplňme, že mezi žáky přípravných tříd bylo ještě ve školním roce 2021/22 celkem 92,2 % Čechů a 2,4 % Ukrajinců. K 30. 9. 2022 se podíl Čechů snížil na 88 % a 6,9 % tvořili Ukrajinci.

Na jednu přípravnou třídu na základní škole či třídu přípravného stupně základní školy speciální připadal ve školním roce 2022/23 nejnižší **počet prvních tříd** v kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze (4,1; 4,8, resp. 6,3). V těchto třech krajích si tedy rodiče častěji mohli zvolit, zda dítě s odkladem nechají v mateřské škole, nebo jej zapíší do přípravné třídy. Naopak v Jihočeském kraji dosáhl počet 1. tříd na jednu přípravnou třídu hodnoty 56,9, v Královéhradeckém kraji 49,9 a v Olomouckém 41,3. V kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze tak docházelo ve školním roce 2022/23 celkem 35,6 % až 44,3 % dětí s odkladem školní docházky do přípravné třídy či přípravného stupně. Oproti tomu v kraji Jihočeském byl podíl dětí s odkladem v přípravných třídách či v přípravném stupni jen 2,5 %.

Úvod

Úlohou předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Spolu s rodinou má klíčový vliv na další začlenění dítěte do společnosti a budoucí školní úspěch. Velice důležitý je tento stupeň vzdělávání v práci s rodinami ze sociálně znevýhodněného prostředí, neboť zásadním způsobem napomáhá v socializaci dětí z těchto rodin.

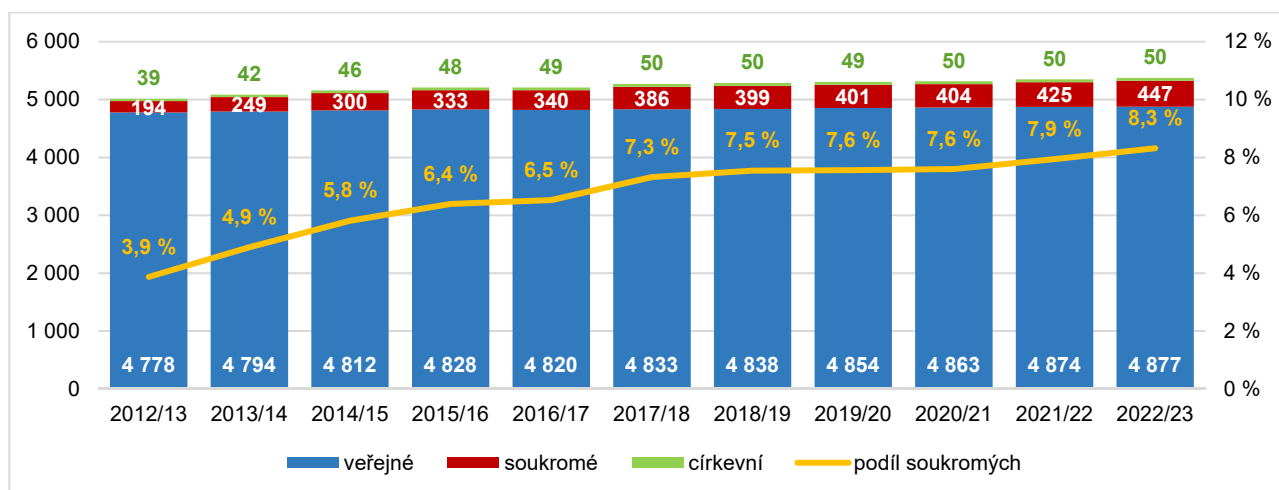
Dále v analýze se budeme zabývat pouze takovými institucemi předškolního vzdělávání, kterým byl udělen tzv. resortní identifikátor právnické osoby (RED_IZO) a které jsou tudíž vedené v rejstříku škol a školských zařízení podle § 144/1a školského zákona¹. Nespádají sem např. dětské skupiny či kluby, popř. i mateřské školy, které se nezaregistrovaly do rejstříku škol a školských zařízení a nemají tudíž oprávnění poskytovat vzdělávání v rámci povinné předškolní přípravy². Školy s právem poskytování povinné předškolní přípravy pak je možné dělit na mateřské školy, dále pak přípravné třídy základních škol a přípravný stupeň základních škol speciálních. Celkově takové instituce navštěvovalo ve školním roce 2022/23 celkem 375 936 dětí, z toho byla většina zapsána v mateřských školách (99,1 %, 369 205 dětí), zbytek docházel do přípravných tříd základních škol (6 463 dětí) nebo do přípravného stupně základních škol speciálních (268 dětí).

1.1 Mateřské školy - školy, třídy, učitelé a děti

Ve školním roce 2022/23 zajišťovalo předškolní vzdělávání v České republice celkem **5 374 mateřských škol** (pro vymezení viz úvod). Většina z nich byla **veřejného zřizovatele** (4 877, tj. 90,8 %). Jedná se téměř výhradně o školy, jejichž zřizovatelem je obec či její místní část (např. Praha 10), celkem 4 785. V Česku existuje také 84 mateřských škol, kde jsou zřizovatelem jednotlivé kraje, sedm spadajících přímo pod MŠMT a jedna mateřská škola byla zřízená Ministerstvem zemědělství.

Kromě veřejných mateřských škol se mohou děti vzdělávat i v **soukromých a církevních** mateřských školách. Tyto alternativy tvoří stále poměrně malý podíl z celkového počtu mateřských škol, i když jich neustále přibývá, především těch soukromých. Ve školním roce 2022/23 se soukromé mateřské školy podílely 8,3 % na celkovém počtu mateřských škol v porovnání s 3,9 % před deseti lety. Jejich podíl mezi všemi mateřskými školami rostl zejména do roku 2017/18, kdy dosáhl 7,3 %. Poté se růst zpomalil - viz graf 1.1.

Graf 1.1 Mateřské školy podle zřizovatele - počet škol

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

¹ Školou je myšlen právní subjekt s jedním ředitelstvím, které může zahrnovat více odloučených pracovišť, jakož i více úrovní a druhů vzdělávání.

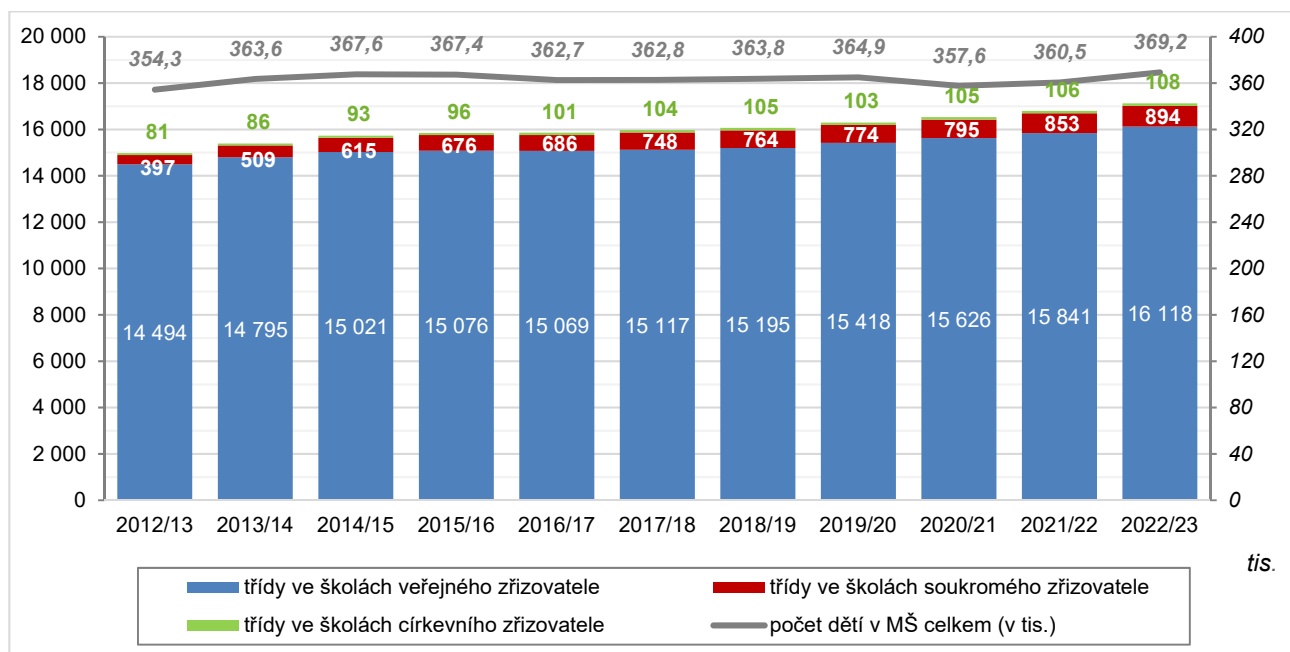
² Zajímavým fenoménem poslední doby je vznik dětských skupin při podnicích a veřejných institucích, které se tím hlásí k podpoře rodiny i k důležitosti předškolní výchovy a vzdělávání.

Nejvíce soukromých mateřských škol se dlouhodobě nachází v Praze. Ve školním roce 2022/23 jich zde bylo 117, což představovalo cca čtvrtinu všech soukromých mateřských škol v Česku (26,2 %). Druhým krajem s nejvyšším podílem soukromých mateřských škol je Středočeský kraj, ve kterém se k 30. 9. 2022 nacházela téměř pětina všech soukromých školek (19,2 % neboli 86 školek). Naopak, nejméně soukromých školek bychom našli v Karlovarském kraji (9), na Vysočině (10) a v kraji Pardubickém (11). Z těchto tří krajů navštěvoval soukromé školky nejmenší podíl dětí v kraji Pardubickém (1,4 %), méně než 2 % bylo takových dětí i na Vysočině (1,8 %). V Praze to pak byla téměř desetina (9,3 %), průměr za ČR činí 4 %.

Kromě „klasických“ mateřských škol existují i školy pro děti, které jsou dlouhodobě hospitalizované v nemocnici či psychiatrické nemocnici, v dětské léčebně či ozdravovně. Jedná se o mateřské školy při zdravotnických zařízeních, které zřizuje obec či kraj. K 30. 9. 2022 existovalo 51 takových škol, které v průběhu školního roku 2022/23 navštěvovalo v průměru 791 dětí, z toho 370 dívek.

Ve školním roce 2022/23 bylo v České republice v provozu celkem **17 120 tříd** mateřských škol, z toho 894 tříd bylo zřízených v soukromých mateřských školách a 108 v církevních. Počet tříd, podobně jako počet mateřských škol, každým rokem narůstá. Nejrychleji rostl mezi školními roky 2012/13 a 2014/15, kdy se celkově zvýšil o 5 %. Poté se růst zpomalil, a zrychlil se opět po roce 2018/19 – mezi školními roky 2019/20 a 2022/23 přibýval o 1,4 % až 1,9 % za rok. To odpovídá vývoji počtu dětí s tím rozdílem, že mezi školními roky 2019/20 a 2020/21 počet tříd stoupal, přestože počet dětí se naopak snížil³. Celkově za posledních 10 let vzrostl počet tříd o 14,3 %. Přitom tříd soukromého zřizovatele přibýlo výrazně více (vzrostl o 125,2 % na 894) než tříd zřizovatele církevního (zvýšil se o 33,3 % na 108) a veřejného (o 11,2 % na 16 118).

Graf 1.2 Mateřské školy podle zřizovatele - počet tříd

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

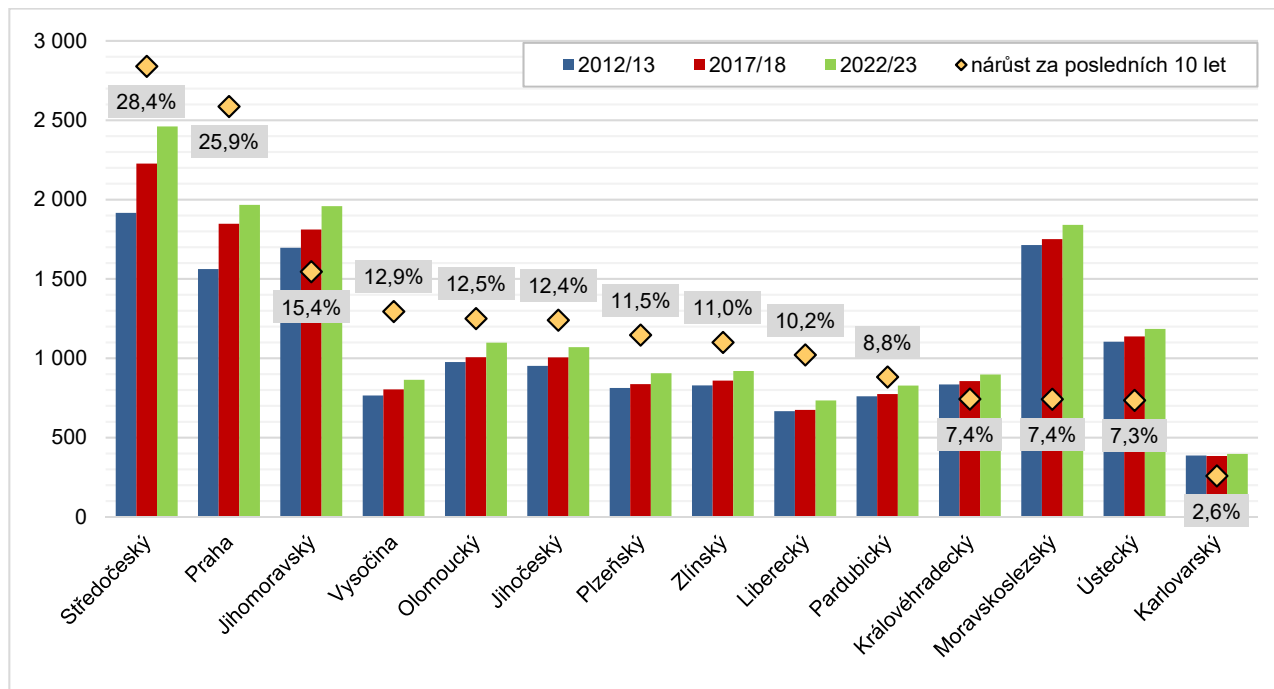
Podívejme se, jak se změnil **počet tříd** mateřských škol za posledních deset let **v jednotlivých krajích**. Absolutně i procentuálně byl tento nárůst nejvyšší ve Středočeském kraji. V porovnání se školním rokem 2012/13 se v tomto kraji v minulém školním roce nacházelo o 28,4 % tříd více (tj. o 544), viz graf 1.7. Následuje Praha, ve které vzrostl za posledních deset let počet tříd o 25,9 % (tj. o 404 tříd). V Jihomoravském kraji se počet tříd za deset let zvýšil o 15,4 % (tj. o 262 tříd). Nejnižší byl tento nárůst v kraji Karlovarském, kde za 10 let přibýlo jen deset tříd. V celé České republice se za deset let zvýšil počet tříd v mateřských školách

³ Může to být dáno obavami rodičů z onemocnění covid-19, ale také předem avizovaným navýšením rodičovského příspěvku od ledna 2020, kdy ubylo dětí mladších tří let a mírně i dětí tříletých v mateřských školách (viz dále v analýze).

o 2 148, což je o 14,3 %. Mezi školními roky 2012/13 a 2017/18 se zvýšil o 6,7 %, mezi školními roky 2017/18 a 2022/23 pak o 7,2 %.

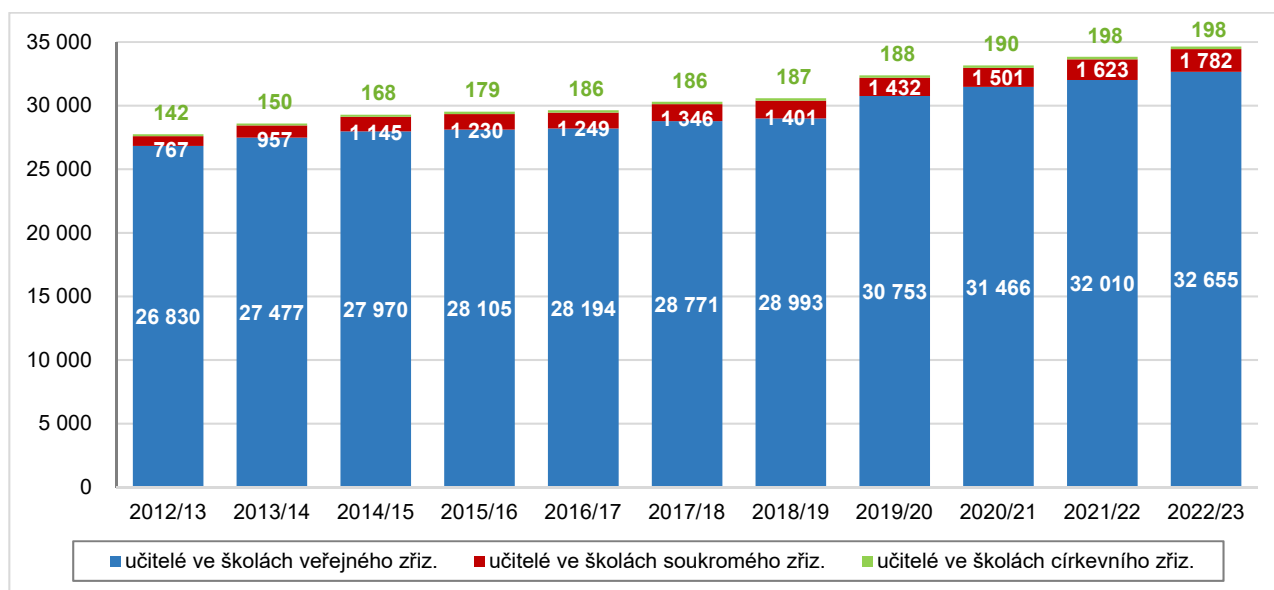
Graf 1.3 Počet tříd v mateřských školách v jednotlivých krajích
(kraje jsou seřazeny dle procentuálního nárůstu za posledních 10 let)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

S nárůstem počtu mateřských škol a především jejich tříd, se tvoří i nová pracovní místa. To znamená, že každoročně narůstá i **počet učitelů** v mateřských školách. Za posledních 10 let vzrostl přepočtený počet učitelů v mateřských školách o 24,9 %, za posledních pět let pak o 14,3 %. Jde o výrazně vyšší nárůsty, než jaké byly zaznamenány v případě počtu škol a jejich tříd, ale i dětí, které je navštěvují. K 30. 9. 2022 pracovalo na pozici učitele v mateřských školách celkem 34 634,5 osob přepočtených na plné úvazky v porovnání s 27 739,2 v roce 2012.

Graf 1.4 Mateřské školy podle zřizovatele - počet plných úvazků učitelů

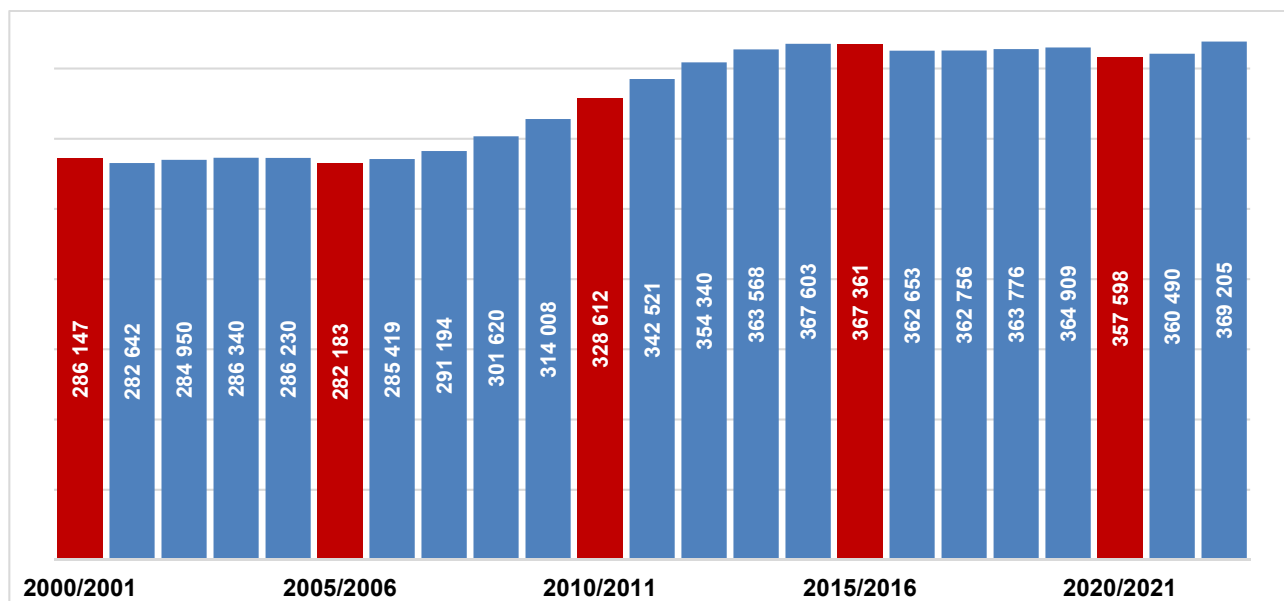
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Vzdělávání v mateřských školách je u nás téměř výhradní doménou žen. Muži tvořili ve školním roce 2022/23 dvě třetiny procenta pedagogických pracovníků mateřských škol (0,68 %). Jejich podíl má v čase tendenci mírně narůstat, přestože v předcházejícím školním roce, tj. k 30. 9. 2021, byl tento podíl o něco vyšší (0,69 %). Ve školním roce 2012/13 nicméně zaujímalí muži 0,40 % všech učitelů a ve školním roce 2017/18 to bylo 0,58 %.

V krajském srovnání byl tento podíl nejvyšší v Praze, a sice 1,34 % (54,2 plného úvazku učitelů - mužů). Naopak nejnižší zastoupení mužů bylo v kraji Vysočina (0,33 %, neboli 5,7 úvazku učitelů - mužů).

Ve školním roce 2022/23 navštěvovalo mateřské školy celkem **369 205 dětí**. Oproti předchozímu školnímu roku je to o 8 715 dětí více. Tento nárůst, který byl nejvyšší za posledních devět let, byl ovlivněn přílivem dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy. Zatímco ve školních rocích 2019/20 až 2021/22 tvořily děti cizí státní příslušnosti 3,3 až 3,4 %, ve školním roce 2022/23 to bylo 5,3 %.

Graf 1.5 Mateřské školy - počty dětí v mateřských školách (2000/01 až 2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

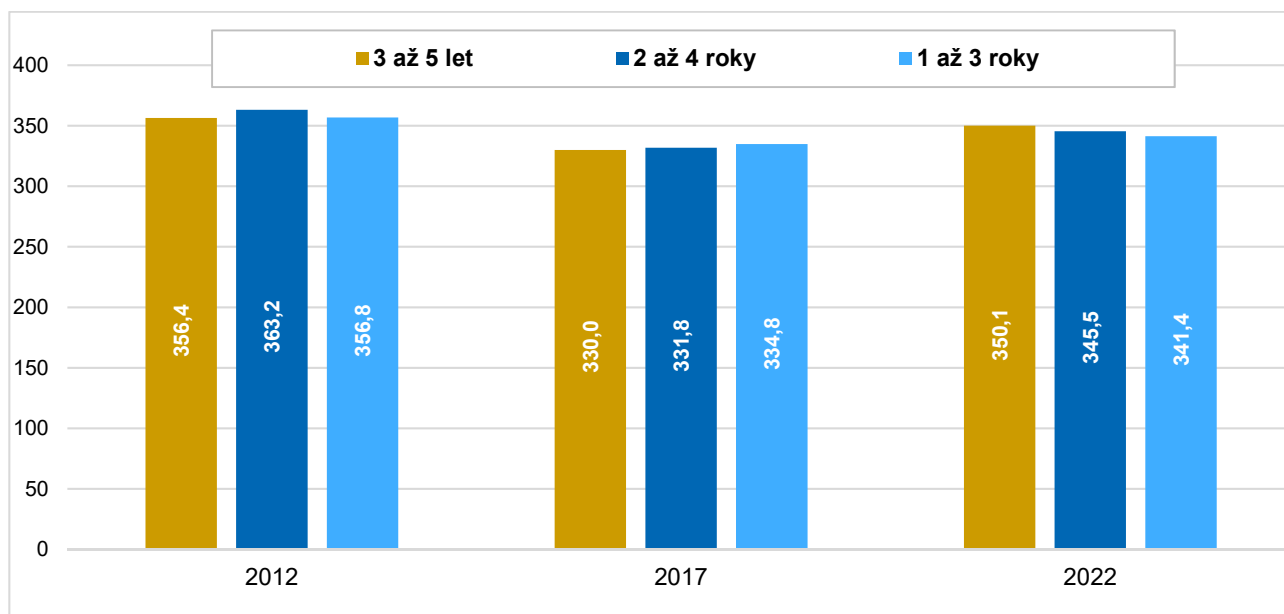
Naopak, mezi školními roky 2019/20 a 2020/21 došlo k poklesu počtu dětí v mateřských školách, a sice o 7 311 dětí. Ten byl daný poklesem počtu dětí mladších než 3 roky a mírně i tříletých v mateřských školách. A to přesto, že jejich počet v populaci České republiky, tj. včetně těch, co nedocházejí do mateřských škol s právem poskytování předškolní přípravy, se naopak zvýšil. Jak bylo v minulých vydáních této publikace zmíněno, mohly za tím stát obavy rodičů z onemocnění covid-19, ale také navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020, kdy v důsledku prodloužení mateřské dovolené⁴ ubylo dětí mladších tří let (o 19,6 % oproti předchozímu roku) a mírně i dětí tříletých (o 1,6 %) v mateřských školách. Zde lze uvést, že též v dalších dvou letech (tj. mezi školními roky 2020/21 a 2021/22, jakož i 2021/22 a 2022/23) ubylo dětí mladších tří let v mateřských školách (o 5,4 %, resp. 1,9 %), počet dětí tříletých se však zvýšil (o 1,4 %, resp. 2,1 %).

Srovnáme vývoj celkového počtu dětí v mateřských školách s vývojem populace České republiky příslušného věku. Graf 1.6 podává přehled o počtu obyvatel tří věkových kohort v České republice k 1. červenci 2012, 2017 a 2022. Skupina dětí, které k 1. červenci (tedy krátce před začátkem školního roku) dosáhly 3-5 let, představuje počet dětí ve věku, kdy obvykle chodí do školky (viz oranžový sloupec). Mladší dvě věkové skupiny (viz dva modré sloupce) představují děti, které pravděpodobně budou chodit do školky za rok, resp. za dva.

⁴ Navýšení rodičovského příspěvku se týkalo jen rodičů, kteří příspěvek stále čerpají. Rodiče si tak prodlužovali čerpání příspěvku, aby na navýšení dosáhli, a mnozí si spolu s prodloužením čerpání příspěvku prodloužili i rodičovskou dovolenou u svého zaměstnavatele, resp. začali pracovat později a mohli být s dítětem doma.

Jak je patrné, v roce 2012 bylo dětí ve věku 3-5 let méně než těch ve věku 2-4 roky, počet dětí ve věku 1-3 roky byl jen nepatrně vyšší. Jedná se o dobu, kdy ještě počet dětí v mateřských školách rostl (viz graf č. 1.5). Od školního roku 2014/15 začal počet dětí v mateřských školách mírně klesat, ale od školního roku 2016/17 do školního roku 2019/20 naopak mírně rostl. Pokud jde o počet dětí mezi obyvateli České republiky, v roce 2017 byl počet dětí ve věku 3-5 let o něco nižší než počet dětí v mladších věkových skupinách, což koresponduje se zmíněným růstem počtu dětí v mateřských školách v následujících letech. V roce 2022 pak bylo naopak dětí ve věku 3 až 5 let v populaci více než těch v mladších věkových kohortách. V příštích dvou školních rocích by proto dle vývoje populace měl počet dětí v mateřských školách mírně klesat. Nutno však říci, že na počet dětí v mateřských školách má vliv i podíl rodičů, kteří se rozhodnou své dítě do mateřské školy přihlásit. Přestože se v poslední době zdůrazňuje pozitivní vliv docházky dětí ve věku 3 a více let do školky⁵, povinný je jen poslední ročník této úrovně vzdělávání, tj. těsně před nástupem do základní školy. Navíc je počet dětí v mateřských školách ovlivněn i podílem udělených odkladů a mírou migrace (do školek docházejí též děti cizí státní příslušnosti bez trvalého pobytu v ČR, kterým byl poskytnutý azyl apod). Také připomeňme, že kromě školek vedených ve statistikách působí v České republice také různé dětské skupiny a soukromé školky bez práva poskytování povinné předškolní přípravy. Tam přitom mohou docházet též děti, které se do státních školek nedostanou (např. z důvodu nízkého věku či neadekvátního trvalého bydliště). Záleží tedy také na podílu dětí v těchto zařízeních.

Graf 1.6 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků (v tis.)

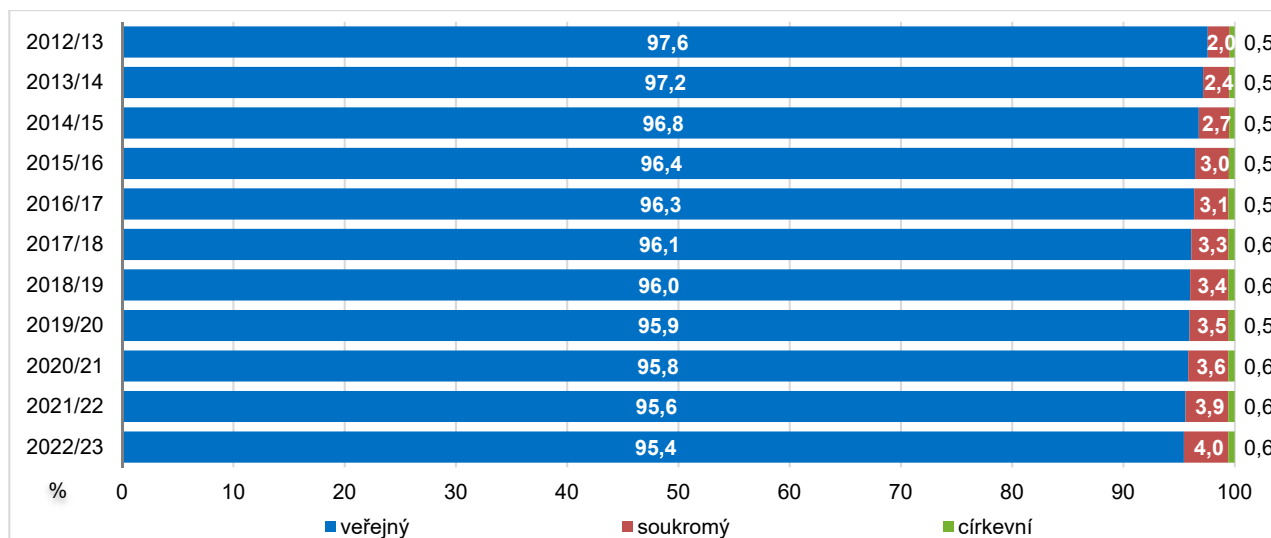
Zdroj: ČSÚ

Graf 1.7 dále znázorňuje vývoj podílu dětí ve školách jednotlivých **zřizovatelů** z celku. Lze konstatovat, že spolu s růstem podílu soukromých škol (viz graf 1.1 výše) rostl v posledních deseti letech též podíl dětí navštěvujících soukromé školky ze všech dětí v mateřských školách, celkově z 2 % ve školním roce 2012/13 na 4 % ve školním roce 2022/23. Podíl dětí v církevních školách se v posledních deseti letech pohyboval mezi 0,46 % ve školním roce 2012/13 a 0,57 % ve školních rocích 2020/21 až 2022/23. Jak je patrné, vzdělávání v církevních mateřských školách je však stále v předškolním vzdělávání okrajovou záležitostí.⁶

⁵ viz např. zde: <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/maminka-nebo-skolka>

⁶ Připomeňme, že ve statistikách uváděných v této publikaci nejsou zahrnuti děti navštěvující zařízení nevidovaná v Rejstříku škol, jako jsou například dětské skupiny, lesní kluby a Montessori domy, jejichž zřizovatelem jsou převážně neveřejné subjekty.

Graf 1.7 Mateřské školy – podíl dětí dle druhu zřizovatele školy (v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

K výše uvedeným poznatkům o počtu škol, tříd a žáků v dělení dle zřizovatele doplňme, že za uplynulých 10 let se zvýšil počet dětí **v mateřských školách veřejného zřizovatele** o 1,9 %, počet takových škol o 2,1 % a počet tříd o 11,2 %. Tomu odpovídá i snižující se počet dětí na 1 třídu a 1 učitele. Ve školním roce 2013/14 bylo v jedné třídě v průměru 23,9 dítěte a na jednoho učitele připadalo v průměru 12,9 dítěte. Poté se hodnoty obou těchto ukazatelů snižovaly až na 21,7 dítěte na 1 třídu a 10,8 dítěte na 1 učitele ve školním roce 2021/22. Ve školním roce 2022/23 pak počet žáků na jednu třídu mírně vzrostl (na 21,9), patrně zejména vlivem zařazení dětí ukrajinských uprchlíků do našich školek. Počet **soukromých mateřských škol** se oproti tomu za uplynulých 10 let více než zdvojnásobil (zvýšil se o 130,4 %). O něco menší, přesto velmi významný, nárůst zaznamenal počet tříd v soukromých mateřských školách (o 125,2 %) a dětí navštěvujících soukromé školy (o 112,2 %).

Za celou Českou republiku pak na jednu třídu v mateřských školách připadalo ve školním roce 2022/23 celkem 21,6 dítěte a na 1 učitelský úvazek 10,7 dítěte – viz tabulku 1.1.

Tab. 1.1 Mateřské školy - počet dětí na jednu třídu a na jednoho učitele podle zřizovatele školy

Školní rok	celkový počet dětí		počet dětí dle druhu zřizovatele					
			veřejný		soukromý		církevní	
	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele
2012/13	23,7	12,8	23,9	12,9	17,5	9,1	20,1	11,5
2013/14	23,6	12,7	23,9	12,9	16,9	9,0	20,2	11,6
2014/15	23,4	12,6	23,7	12,7	16,3	8,7	19,8	11,0
2015/16	23,2	12,4	23,5	12,6	16,6	9,1	19,8	10,6
2016/17	22,9	12,2	23,2	12,4	16,4	9,0	19,7	10,7
2017/18	22,7	12,0	23,1	12,1	16,2	9,0	19,5	10,9
2018/19	22,6	11,9	23,0	12,0	16,4	8,9	19,5	10,9
2019/20	22,4	11,3	22,7	11,4	16,6	9,0	19,3	10,6
2020/21	21,6	10,8	21,9	10,9	16,2	8,6	19,5	10,8
2021/22	21,5	10,7	21,7	10,8	16,3	8,6	19,3	10,3
2022/23	21,6	10,7	21,9	10,8	16,5	8,3	19,5	10,6

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi školními roky 2012/13 a 2021/22 průměrný počet žáků na jednu třídu i na jednoho učitele klesal. Ve školním roce 2022/23 byl pak počet žáků na jednu třídu oproti předešlému školnímu roku nepatrně vyšší (21,6) a počet žáků na jednoho učitele se udržel na hodnotě 10,7. V případě počtu dětí na jednoho učitele i na jednu

třídou došlo přitom ve školních rocích 2019/20 a 2020/21, které nejvíce poznamenala pandemie, k výraznějšímu poklesu než v rocích předchozích. Z tabulky 1.1 je zároveň zřejmé, že úbytek dětí na jednu třídu lze pozorovat zejména u škol veřejného zřizovatele.

Z **regionálního pohledu** je logicky nejvíce mateřských škol a tříd zřízených v kraji nejlidnatějším, tj. ve Středočeském kraji. Ve školním roce 2022/23 se zde nacházelo 15,1 % ze všech mateřských škol v České republice. V absolutním vyjádření šlo o 811 mateřských škol s 2 460 třídami, které navštěvovalo 53 338 dětí. Naopak jen 126 mateřských škol najdeme v Karlovarském kraji s 397 třídami, kde se vzdělávalo 8 610 dětí (tj. 2,3 % z celku).

Tab. 1.2 Mateřské školy - počet škol, tříd, dětí a učitelů v jednotlivých krajích (2022/23)

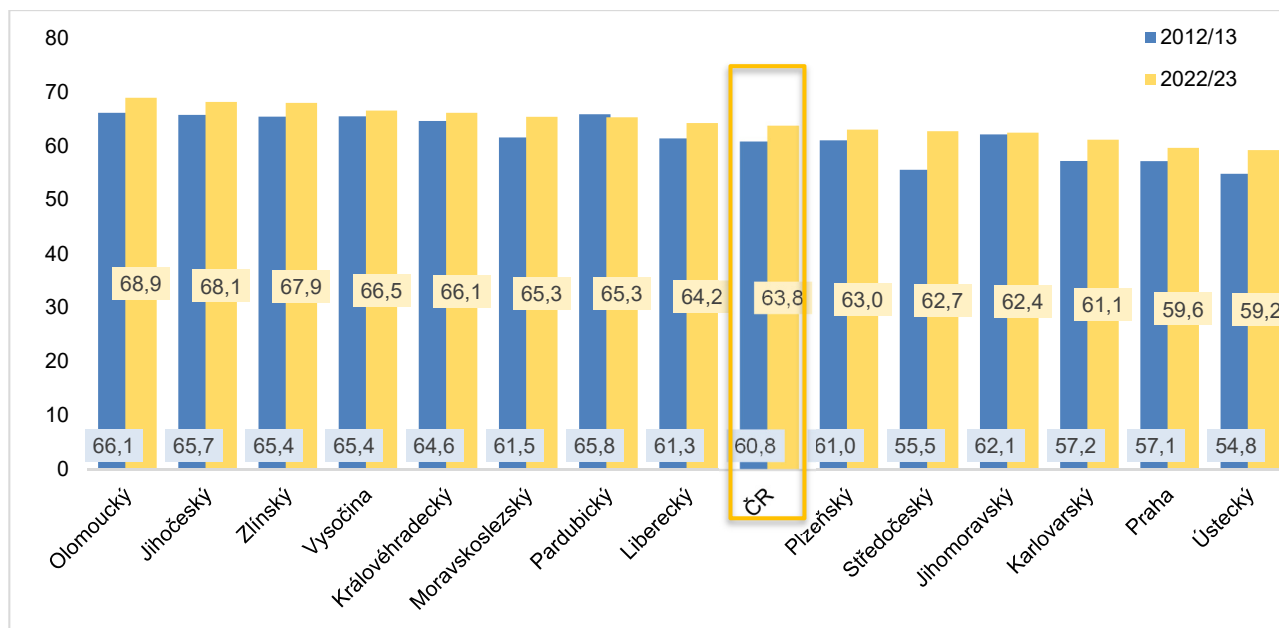
Území	Školy		Třídy		Děti		Učitelé ¹⁾		Počet dětí na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třídu	učitele
Česká republika	5 374	100	17 120	100	369 205	100	34 635	100	21,6	10,7
Hlavní město Praha	440	8,2	1 966	11,5	43 510	11,8	4 043	11,7	22,1	10,8
Středočeský kraj	811	15,1	2 460	14,4	53 338	14,4	4 990	14,4	21,7	10,7
Jihočeský kraj	333	6,2	1 070	6,3	23 536	6,4	2 146	6,2	22,0	11,0
Plzeňský kraj	281	5,2	905	5,3	19 710	5,3	1 816	5,2	21,8	10,9
Karlovarský kraj	126	2,3	397	2,3	8 610	2,3	810,1	2,3	21,7	10,6
Ústecký kraj	359	6,7	1 185	6,9	24 650	6,7	2 434	7,0	20,8	10,1
Liberecký kraj	235	4,4	734	4,3	15 490	4,2	1 485	4,3	21,1	10,4
Královéhradecký kraj	314	5,8	897	5,2	18 828	5,1	1 811	5,2	21,0	10,4
Pardubický kraj	322	6,0	827	4,8	18 511	5,0	1 723	5,0	22,4	10,7
Kraj Vysočina	292	5,4	864	5,0	18 134	4,9	1 720	5,0	21,0	10,5
Jihomoravský kraj	684	12,7	1 958	11,4	42 422	11,5	3 928	11,3	21,7	10,8
Olomoucký kraj	389	7,2	1 098	6,4	22 848	6,2	2 185	6,3	20,8	10,5
Zlínský kraj	320	6,0	919	5,4	20 241	5,5	1 839	5,3	22,0	11,0
Moravskoslezský kraj	468	8,7	1 840	10,7	39 377	10,7	3 704	10,7	21,4	10,6

¹⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Nejvyšší průměrný **počet dětí na školu** byl ve školním roce 2022/23 v Praze, tj. 98,9, a v kraji Moravskoslezském, tj. 84,1. V ostatních krajích se tyto průměrné hodnoty pohybovaly od 57,5 dítěte na školu (v kraji Pardubickém) po 70,7 dítěte na školu (v kraji Jihočeském). Pokud jde o průměrný počet dětí ve třídě, tak těch bylo nejvíce v kraji Pardubickém (22,4) a nejméně v kraji Olomouckém a Ústeckém (obojí 20,8). V tomto ukazateli však rozdíly mezi jednotlivými krajemi nebyly nijak výrazné. Na jednoho učitele připadalo v průměru 10,7 dítěte. Nejvyšší byl tento poměr v kraji Zlínském a Jihočeském (u obou krajů 11 dětí na učitele) a nejnižší v kraji Ústeckém (10,1).

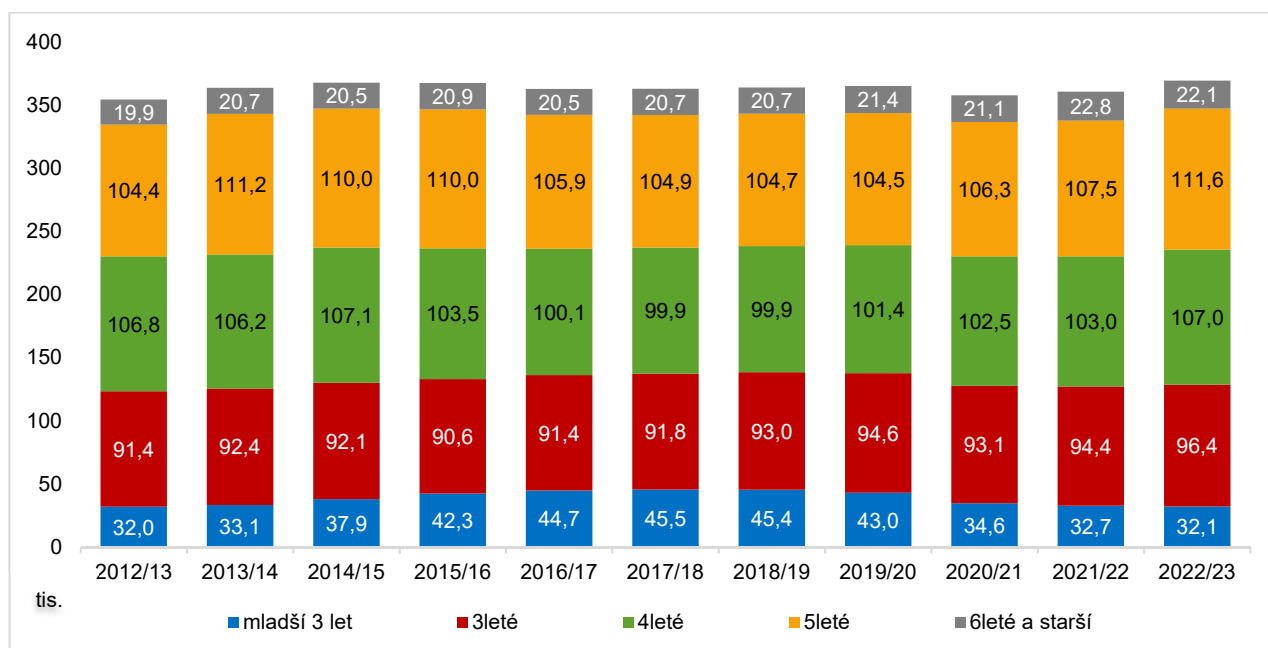
Počet tříd i žáků mateřských škol v jednotlivých krajích a jejich vývoj v čase může souviset mj. s **demografickým vývojem počtu dětí ve věku 2 až 6 let, tedy věku, kdy děti mohou docházet do školky**. Vztáhneme-li celkový počet dětí v mateřských školách k počtu dětí ve věku 2-6 let, pak téměř ve všech krajích došlo mezi školními roky 2012/13 a 2022/23 k nárůstu tohoto podílu, s výjimkou kraje Pardubického, kde podíl dětí ve věku 2-6 let navštěvujících mateřskou školu nepatrně poklesl. Téměř stejného podílu jako před deseti lety dosáhl dále kraj Jihomoravský. Naopak nejvyšší nárůst tohoto podílu najdeme v kraji Středočeském (o 7,1 procentního bodu). V porovnání s tím za celou Českou republiku došlo k nárůstu o tři procentní body. Pokud srovnáme situaci v jednotlivých krajích v roce 2022, pak nejvyšší podíl dětí ve věku 2-6 let chodí do školky v kraji Olomouckém (68,9 %) a nejnižší naopak v kraji Ústeckém (59,2 %) a v Praze (59,6 %). Zde je však dobré připomenout, že řada dětí zejména v Praze navštěvuje soukromé školky a dětské skupiny bez práva poskytování předškolní přípravy, které nejsou evidovány v rejstříku škol a nepodléhají statistickému zpracování. Zejména školám v kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze navíc kapacitně „ulehčují“ přípravné třídy zřízené při základních školách, které navštěvují děti s odkladem. Jak bude dále uvedeno, v těchto třech krajích pojmu třetinu až dvě pětiny dětí s odkladem, v jiných krajích tento podíl činí 2,3 % až 20,2 % (viz graf 1.27 dále v této zprávě).

Graf 1.8 Mateřské školy - poměr celkového počtu dětí v MŠ k populaci 2-6 let (v % dle kraje)

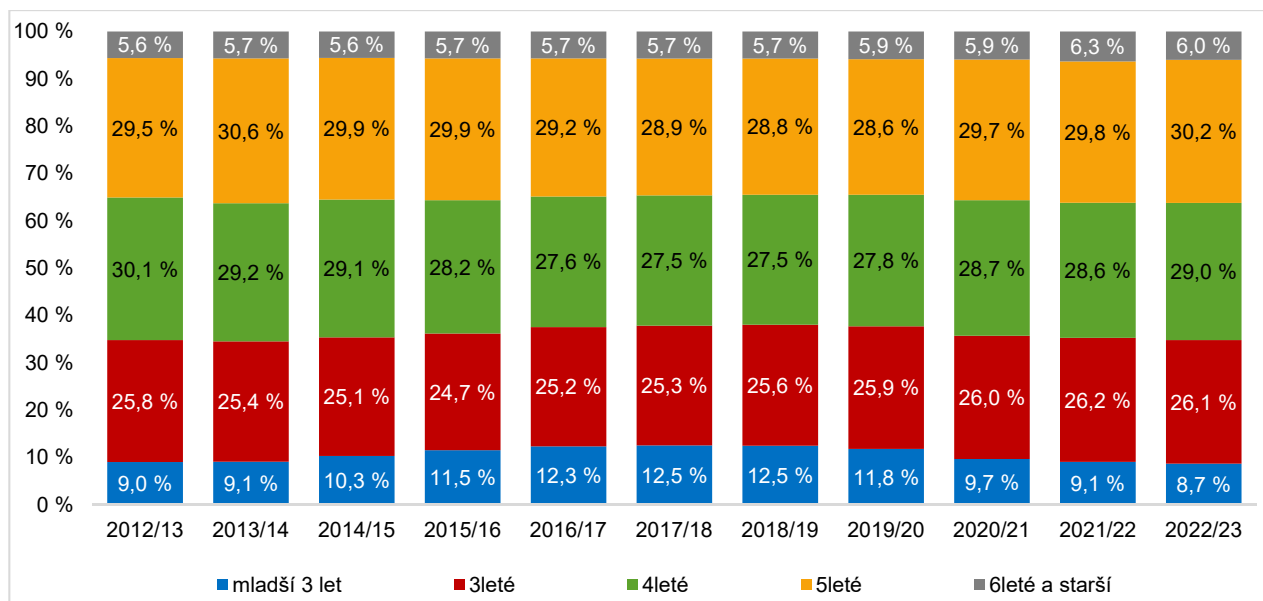
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.2 Věkové složení dětí v mateřských školách

V mateřských školách mají od školního roku 2013/14 největší zastoupení 5leté děti s 30,2% podílem ve školním roce 2022/23. Mezi školními roky 2012/13 až 2017/18 rostl podíl **dětí v mateřských školách mladších tří let**. Jejich absolutní počet se v tomto období zvýšil o 42,3 %. V dalších školních letech však jejich počet klesal a celkem se snížil o 29,4 % - viz grafy 1.9 a 1.10. Největší propad zaznamenal mezi školními roky 2019/20 a 2020/21.

Graf 1.9 Děti v mateřských školách podle věku (v tis.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

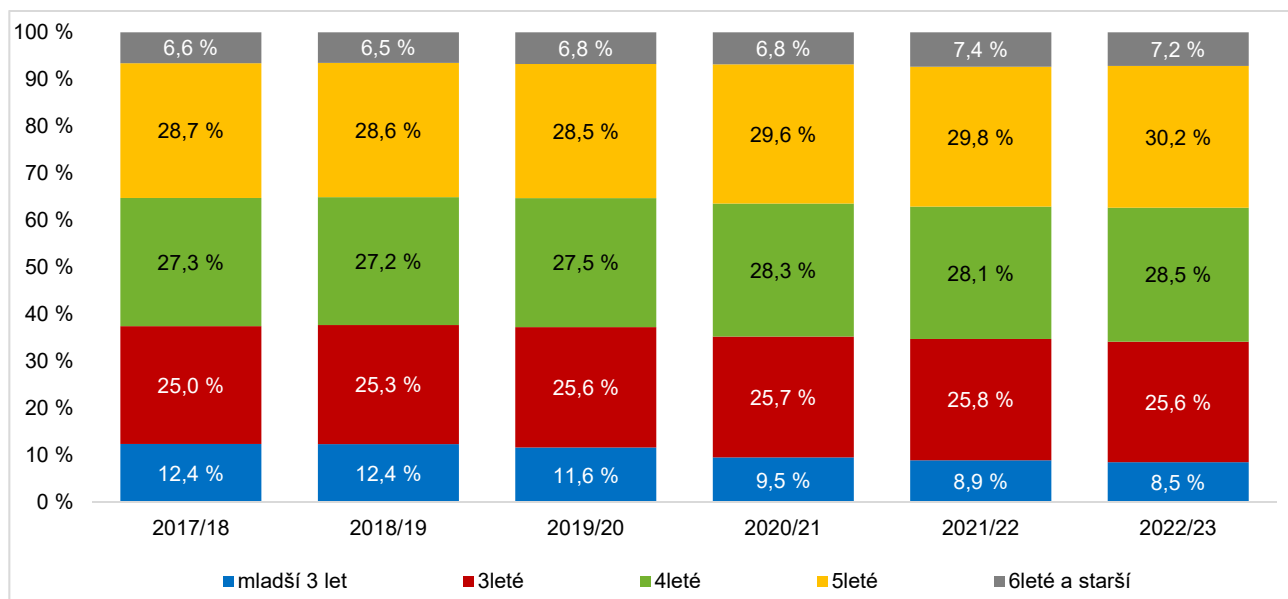
Graf 1.10 Děti v mateřských školách podle věku (v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

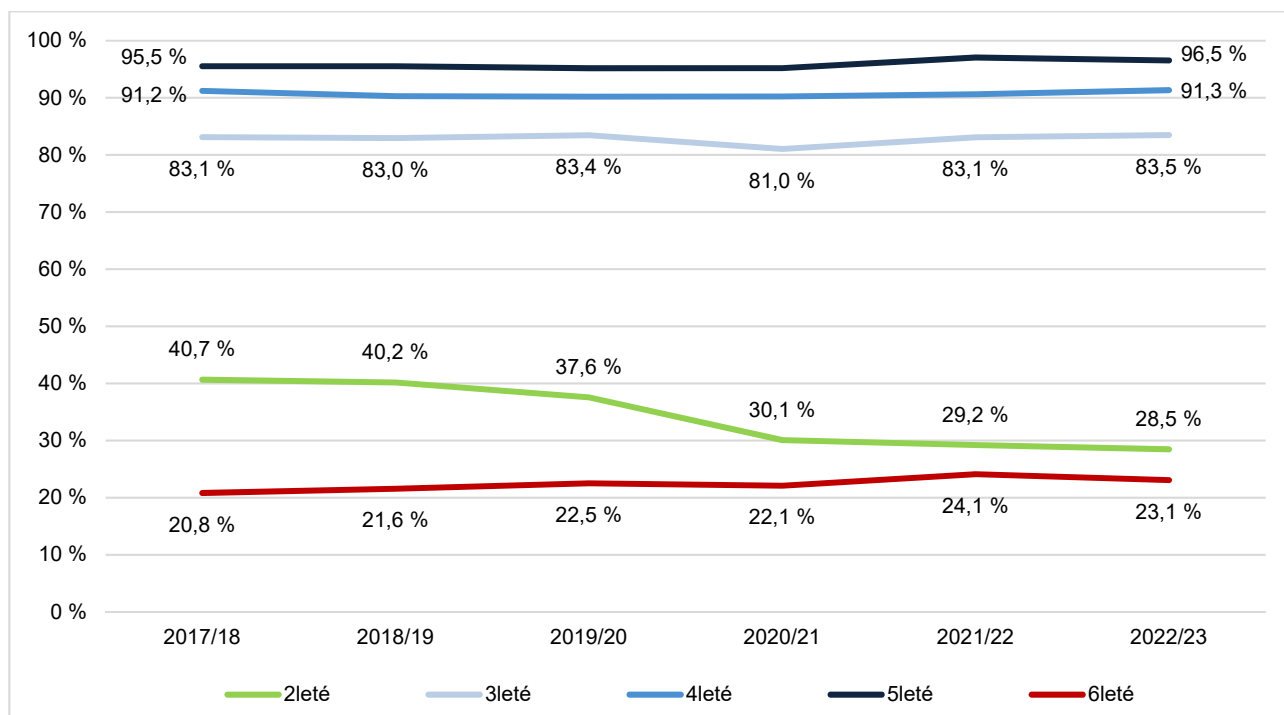
Jak již bylo výše nastíněno, na pokles počtu a podílu dětí mladších tří let ve školkách mezi lety 2019/20 a 2021/22 mohla mít vliv pandemie onemocnění covid-19, navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020, příp. též zrušení superhrubé mzdy a s tím spojené zvýšení čistých mezd. Mohly zde však sehrát úlohu též jiné faktory, např. převažující názor rodičů na prospěšnost umístění dítěte mladšího tří let do školky. Kromě setrvávání na rodičovské dovolené přitom mohli volit též jesle či alternativní zařízení, které není vedeno v rejstříku škol.

V posledním roce pak narostl celkový počet dětí v mateřských školách, což podpořily děti ukrajinských uprchlíků. Pochopitelně se to projevilo zejména navýšením dětí ve věku 3-5 let, tedy věku typickém pro docházku do školek. Děti mladší 3 let bývají do školek přijaty až v případě, že se dané místo neobsadí staršími dětmi. Pokud se jedná o šestileté a starší děti, bylo jich v roce 2022/23 v mateřských školách celkem 22 102, z toho dětí ve věku 7 let a více bylo pouze 136. Děti ve věku 6 let a více k 31. 8. by již dle zákona mohly navštěvovat základní školy a jedná se tedy o děti s odloženou povinnou školní docházkou. Procentuální zastoupení těchto dětí se od školního roku 2012/13 do školního roku 2020/21 pohybovalo těsně pod hranicí 6 %, v roce 2021/22 však stoupl na 6,3 %. Odborníci se shodují, že se odklady nadsoužívají a snaží se je snížit na přijatelnou úroveň. V období propuknutí pandemie covid-19 jim však jejich snahy mařila obava rodičů z uzavírání škol. Namísto přestupu do 1. třídy základní školy tak častěji pro dítě žádali o odklad. Je také možné, že vyšší nemocnost a uzavírání školek v době pandemie mohly být důvodem, že se nepodařilo některé děti včas na školu připravit. Dobrou zprávou je, že ve školním roce 2022/23 poklesl podíl šestiletých a starších dětí na 6 %, a to přesto, že tento rok byl poznamenán uprchlickou vlnou z Ukrajiny. Nutno však doplnit, že část dětí s odkladem se vzdělává též v přípravných třídách základní školy a v přípravném stupni základní školy speciální, přičemž zejména počet přípravných tříd a dětí v nich poměrně výrazně roste (za posledních pět let se téměř zdvojnásobil). Graf 1.11 proto pro doplnění ukazuje podíl dětí jednotlivých věkových kategorií ze všech dětí v předškolním vzdělávání, tedy ať již se vzdělávají v mateřské škole, nebo v přípravné třídě základní školy běžné či v přípravném stupni základní školy speciální⁷). Jak je patrné, i v tomto pohledu lze konstatovat, že se podíl dětí s odkladem (tj. šestiletých a starších) v předškolním vzdělávání oproti minulému roku mírně snížil, a sice ze 7,4 % na 7,2 %. V předcházejících čtyřech letech však byl ještě nižší (pohyboval se mezi 6,5 % a 6,8 %).

⁷ Pro více informací o přípravných třídách ZŠ a přípravném stupni ZŠ speciální odkazujeme na kapitolu 1.5.

Graf 1.11 Děti v předškolním vzdělávání (v mateřských školách, v přípravné třídě či v přípravném ročníku) podle věku (v %)

Počet dětí jednotlivých věkových kategorií v předškolním vzdělávání lze dále vztáhnout k populaci České republiky. Graf č. 1.12 uvádí, jaký podíl dětí dvouletých, tříletých, čtyřletých, pětiletých a šestiletých docházel v uplynulých šesti školních rocích do předškolního vzdělávání s právem poskytování předškolní přípravy (opět ať již do mateřské školy, přípravné třídy základní školy či přípravného stupně základní školy speciální). Jedná se o věk platný před zahájením uvedeného školního roku, u dětí ve školkách či školách k 31.8, u populace k 1. červenci. Podíly jsou tedy orientační, neboť část populace dětí uvedeného věku oslaví během letních prázdnin další narozeniny a přeřadí se tím do starší věkové skupiny. Navíc je třeba vzít v úvahu, že do populace ČR nejsou zahrnuti cizinci bez trvalého pobytu v ČR, kteří také mohou navštěvovat předškolní vzdělávání.

Graf 1.12 Podíl populace dětí uvedených věkových skupin navštěvující předškolní vzdělávání

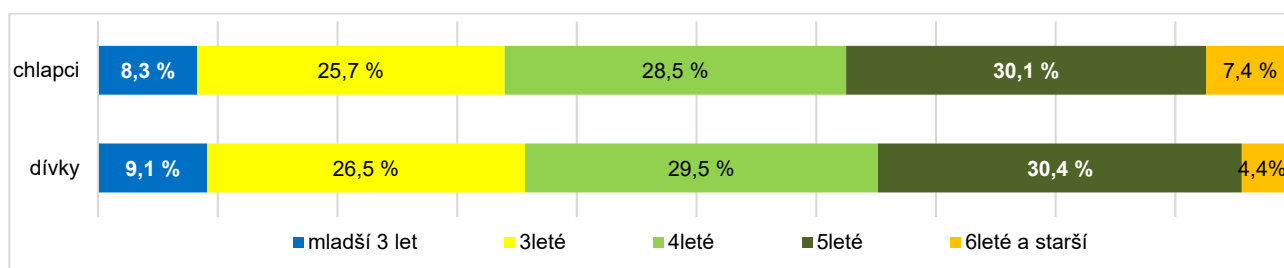
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.12 ukazuje, že do předškolního vzdělávání na začátku školního roku nastupuje naprostá většina dětí ve věku 4-5 let a více než čtyři pětiny z dětí tříletých⁸. Je také patrné, že zatímco podíl dvouletých dětí ve školkách s právem poskytování předškolní přípravy má od školního roku 2017/2018 tendenci se snižovat, podíl šestiletých dětí v předškolním vzdělávání stoupl mezi školními roky 2017/18 a 2021/22 z pětiny na téměř čtvrtinu. V minulém školním roce se však o jeden procentní bod snížil na 23,1 %.

Výuce v přípravných třídách a v přípravném stupni je věnována kapitola 1.5. Zde se ještě vrátíme k situaci v mateřských školách. Graf 1.13 znázorňuje **věkové složení chlapců a dívek** navštěvujících mateřské školy. Zde je zřejmé, že podíl dívek mladších tří let ze všech dívek navštěvujících mateřské školy byl o necelý procentní bod vyšší (9,1 %), než jak tomu bylo u chlapců této věkové skupiny (8,3 %). Naopak šestiletých a starších dívek bylo v mateřských školách 4,4 %, což je o tři procentní body méně než v případě chlapců (7,4 %). Častěji tak zůstávají ve školkách i po dosažení 6 let chlapci než dívky. Svůj vliv přitom sehrávají též diagnostické metody či nastavené hranice, které se zdají být vhodnější pro dívky, které v předškolním věku dospívají rychleji než chlapci.⁹

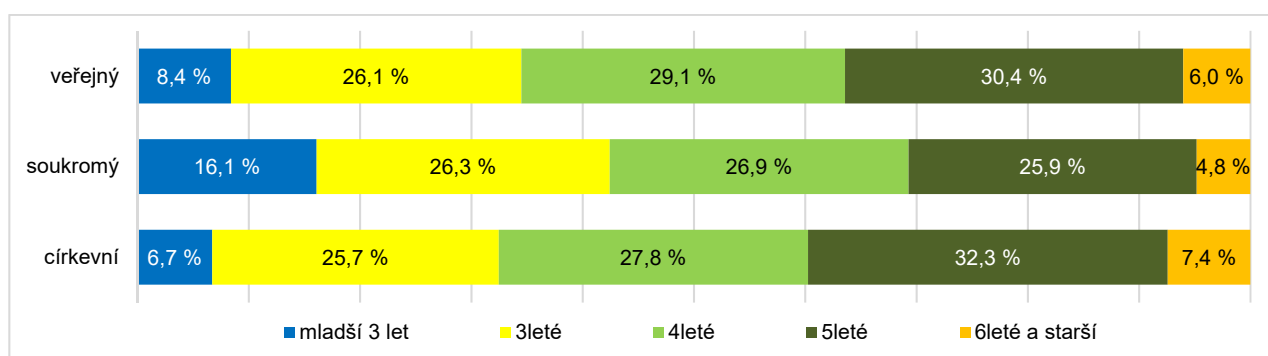
Graf 1.13 Věkové složení dětí v mateřských školách v dělení na dívky a chlapce (2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíváme-li se na školy v dělení **dle zřizovatele**, můžeme konstatovat, že ve školách soukromého zřizovatele tvořily ve školním roce 2022/23 ze všech dětí 16,1 % děti mladší tří let. Oproti tomu ve veřejných a církevních školách byl tento podíl 8,4 %, resp. 6,7 %. Mezi dětmi docházejícími do církevních škol byl pak o něco vyšší podíl šestiletých a starších (7,4 %) než ve školách soukromých (4,8 %) a veřejných (6 %) – viz graf 1.14. Dodejme, že rozdíl mezi zřizovateli najdeme i v případě, že sledujeme podíl šestiletých a starších dětí z dětí ve věku tři a více let navštěvujících mateřskou školu. U veřejných škol činí 7 %, u soukromých 6,1 % a u církevních 8,6 %. Není tak daný pouze rozdílným zastoupením dětí mladších tří let ve školkách těchto tří druhů zřizovatelů.

Graf 1.14 Věkové složení dětí v mateřských školách podle jejich zřizovatele (2022/23)

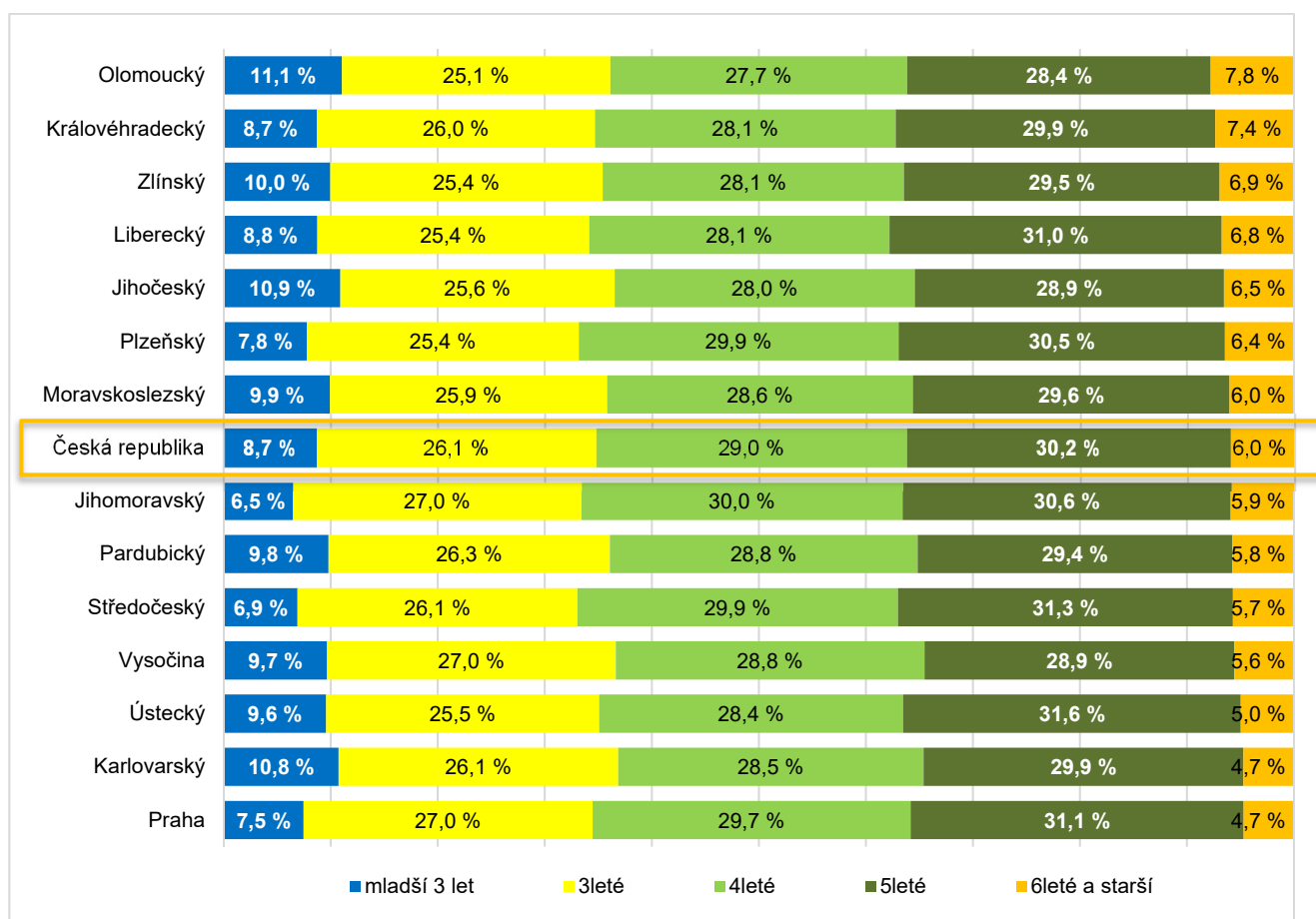
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

⁸ Zdá se, že podíl pětiletých dětí v populaci, které navštěvují předškolní vzdělávání, má tendenci v čase stoupat, přestože, jak bylo výše řečeno, tyto statistiky jsou orientační. Nutno také poznamenat, že do základní školy nastupují výjimečně i žáci, kteří ještě nedovršili 6 let. Ve školním roce 2021/22 jich bylo 563, což je 0,5 % ze žáků 1. ročníku základních škol, ve školním roce 2016/17 pak 719, tedy 0,6 % ze žáků 1. ročníku.

⁹ Viz zde: https://pages.pedf.cuni.cz/uvrv/files/2016/04/Spravedlivy_start.pdf

Poměrně značné rozdíly ve věkovém složení dětí mateřských škol najdeme též v dělení dle **krajů**. Nejvyšší podíl dětí mladších 3 let (cca 11 %) byl mezi dětmi v mateřských školách v kraji Olomouckém, Jihočeském a Karlovarském. Nejmenší byl naopak v kraji Jihomoravském a Středočeském (méně než 7,0 %). Nejvyššího podílu šestiletých a starších dětí v mateřských školách (více než 7 %) dosáhl kraj Olomoucký (7,8 %) a Královéhradecký (7,4 %). Naopak v Praze a v kraji Karlovarském byl mezi dětmi v mateřských školách ze všech krajů nejmenší podíl dětí 6letých a starších (4,7 %), podobného výsledku dosáhl ještě kraj Ústecký (5 %) - viz graf 1.15. Tuto informaci je opět nutno dát do vztahu k dostupnosti přípravných tříd, resp. přípravného stupně. Jak ukážeme v kapitole 1.5, právě kraje Praha, Karlovarský a Ústecký jsou těmi s největším podílem základních škol disponujících přípravnou třídou (30,6 %, resp. 25,0 %, resp. 23,9 %). Naopak v krajích Jihočeském, Královéhradeckém a Olomouckém je takových škol nejmenší podíl (1,5 %, resp. 1,8 %, resp. 2,7 %).

Graf 1.15 Věkové složení dětí v mateřských školách dle sídla školy (2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.3 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách

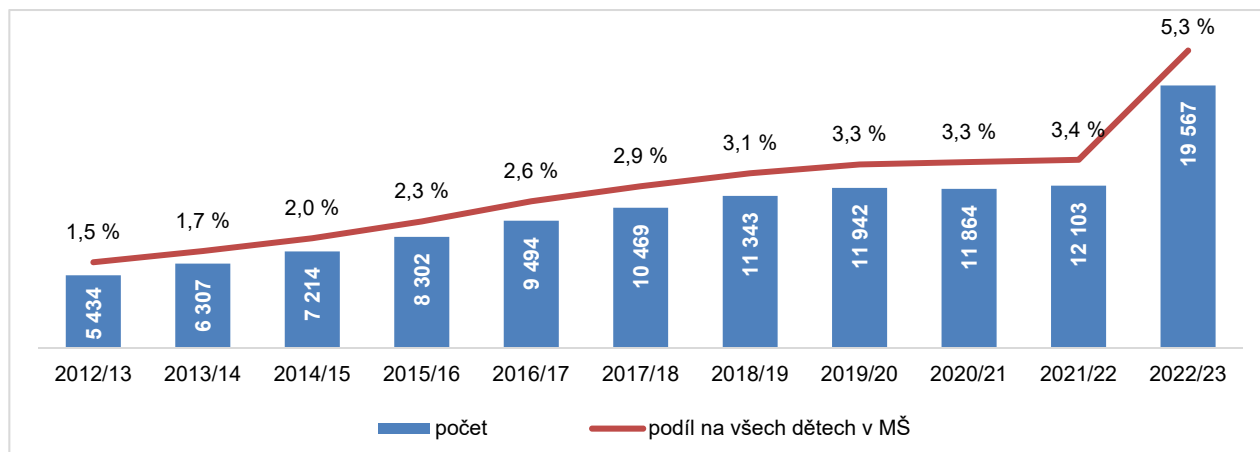
Vzhledem k tomu, že i na děti cizinců, kteří pobývají na území České republiky, se vztahuje povinná školní docházka, je důležitá také jejich předškolní příprava. U dětí s odlišným mateřským jazykem může být navíc pobyt v mateřské škole prvním setkáním s českým jazykovým prostředím. U těchto dětí se tedy jedná o velmi žádoucí formu přípravy na povinnou školní docházku, neboť snižuje jazykovou a kulturní bariéru.

Počet cizinců, stejně jako další data o žácích mateřských škol, jsou vykazována k 30. září daného školního roku. Zde je třeba upozornit, že v průběhu školního roku 2021/22 a 2022/23 Česká republika přijímala do škol děti ukrajinských uprchlíků. Vzhledem k vykazování dat dle stavu k 30. 9. daného školního roku se však všechny tyto děti započítaly až do statistik za školní rok 2022/23.

Počet dětí s **cizím státním občanstvím** byl k 30. 9. 2022 v mateřských školách 3,6krát vyšší než před deseti lety – z 5 434 ve školním roce 2012/13 se zvýšil na 19 567 ve školním roce 2022/23. Mezi školními roky 2012/13 a 2019/20 poměrně rychle rostl, v době pandemie nepatrně poklesl, k 30. 9. 2021 se však opět zvýšil. Mezi posledními dvěma školními roky pak narostl o více než tři pětiny, zejména díky přílivu dětí ukrajinských uprchlíků. Podíl dětí s cizí státní příslušností tak činil 5,3 % oproti 3,4 % ve školním roce 2021/22 a 1,5 % ve školním roce 2012/13, tedy před deseti lety.

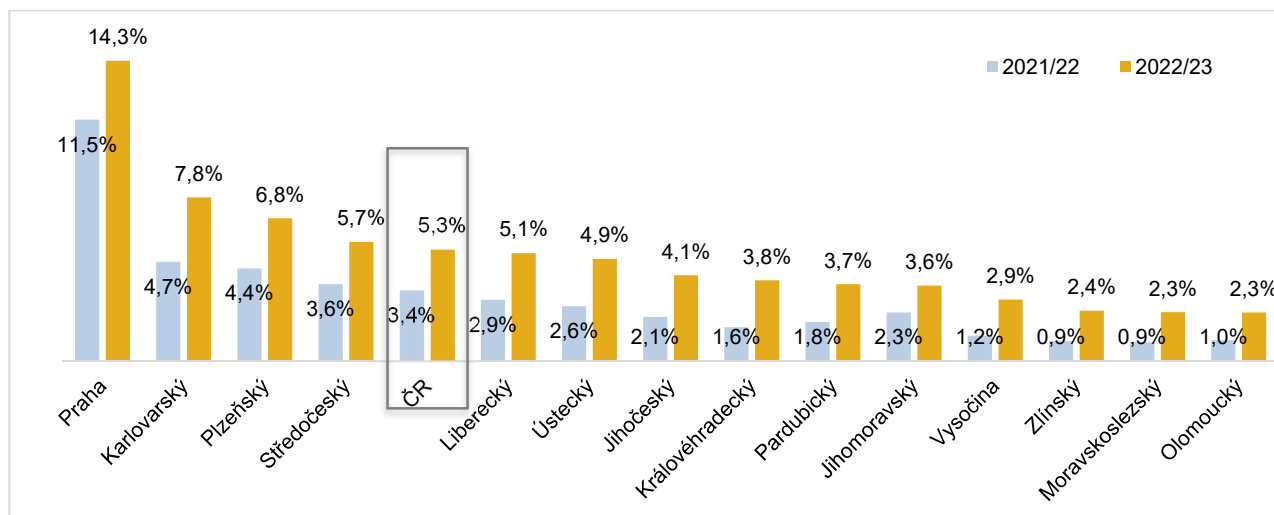
Graf 1.16 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Dlouhodobě je nejvyšší podíl cizinců v mateřských školách **v Praze**. K 30. 9. 2023 jich bylo 14,3 %, což je téměř třikrát vyšší podíl, než je průměr za celou Českou republiku (5,3 %). S velkým odstupem pak následoval kraj Karlovarský (7,8 %) a Plzeňský (6,8 %). Naopak nejmenší podíl dětí cizí státní příslušnosti v mateřských školách zaznamenal kraj Olomoucký (2,3 %), Moravskoslezský (2,3 %) a Zlínský (2,4 %). V ostatních krajích se podíl takových dětí pohyboval mezi 2,9 % a 5,7 % - viz graf 1.17.

Graf 1.17 Podíl dětí s cizím státním občanstvím v mateřských školách v jednotlivých krajích ČR

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.17 také ukazuje, jak se podíl cizinců v jednotlivých krajích zvýšil od minulého roku. V absolutním vyjádření přibýlo nejvíce dětí cizí státní příslušnosti jednoznačně v Praze (o 1 329) a v kraji Středočeském (o 1 131), v ostatních krajích již byl zaznamenán nárůst podstatně nižší (o 276 až 572 dětí v závislosti na kraji). Pokud však budeme brát v potaz relativní přírůstek, pak 2,5krát a více stoupl počet cizinců v kraji Moravskoslezském, Zlínském a na Vysočině. V těchto krajích bylo ještě minulý rok ve školkách jen cca procento cizinců, zatímco ve školním roce 2022/23 již bylo cizinců ze všech dětí v mateřských školách 2,3 % až 2,9 %.

V členění podle **zřizovatele** dosáhl ve školním roce 2022/23 k 30. září podíl dětí s cizím státním občanstvím nejvyšší hodnoty v soukromých mateřských školách (9,0 %). V církevních školách to bylo 8,1 % a nejméně (5,1 %) v mateřských školách, jejichž zřizovatelem je obec, kraj nebo MŠMT.

Tab. 1.3 Cizinci v mateřských školách podle zřizovatele (2022/23)

zřizovatel	děti v MŠ celkem	v tom dle státního občanství		podíl cizinců
		Česká republika	jiné	
veřejný	352 322	334 263	18 059	5,1%
soukromý	14 782	13 445	1 337	9,0%
církevní	2 101	1 930	171	8,1%

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi dětmi v mateřských školách s jiným než českým státním občanstvím dlouhodobě převažují na prvních třech místech **Ukrajinci, Vietnamci a Slováci** (dohromady tvořili v uplynulém školním roce čtyři pětiny všech cizinců, přesně 79,2 %). Vzhledem k politické situaci bylo k 30. září 2022 mezi dětmi s cizí státní příslušností v mateřských školách v ČR pochopitelně zdaleka nejvíce dětí ukrajinského státního občanství (54,8 % oproti 25,2 % v předcházejícím školním roce). Do školního roku 2018/19 však mezi cizinci převažovaly děti s vietnamským občanstvím. Absolutní počty dětí s nejčastěji se vyskytujícím státním občanstvím, tj. s více než 100 příslušníků na našich mateřských školách k 30. 9. 2022, uvádí tabulka 1.4. Kromě údajů za školní rok 2022/23 jsou zde uvedeny informace i za vybrané předchozí školní roky (tj. před pěti a deseti lety).

Tab. 1.4 Cizinci v mateřských školách podle státního občanství

	2012/13		2017/18		2022/23	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	5 434	100,0	10 469	100,0	19 567	100,0
občané EU (mimo ČR)	1 391	25,6	3 032	29,0	3 633	18,6
občané ostatních států	4 043	74,4	7 437	71,0	15 934	81,4
Občané zemí:						
Ukrajina	1237	22,8	2 484	23,7	10 718	54,8
Vietnam	1 540	28,3	2 764	26,4	2 606	13,3
Slovensko	886	16,3	1 923	18,4	2 181	11,1
Rusko	385	7,1	681	6,5	712	3,6
Mongolsko	153	2,8	311	3,0	438	2,2
Rumunsko	77	1,4	226	2,2	392	2,0
Bulharsko	100	1,8	229	2,2	276	1,4
Moldavsko	106	2,0	163	1,6	206	1,1
Polsko	111	2,0	161	1,5	187	1,0
Maďarsko	22	0,4	92	0,9	176	0,9
Bělorusko	61	1,1	73	0,7	111	0,6
Čína	90	1,7	165	1,6	109	0,6
ostatní země	666	12,3	1 197	11,4	1 455	7,4

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

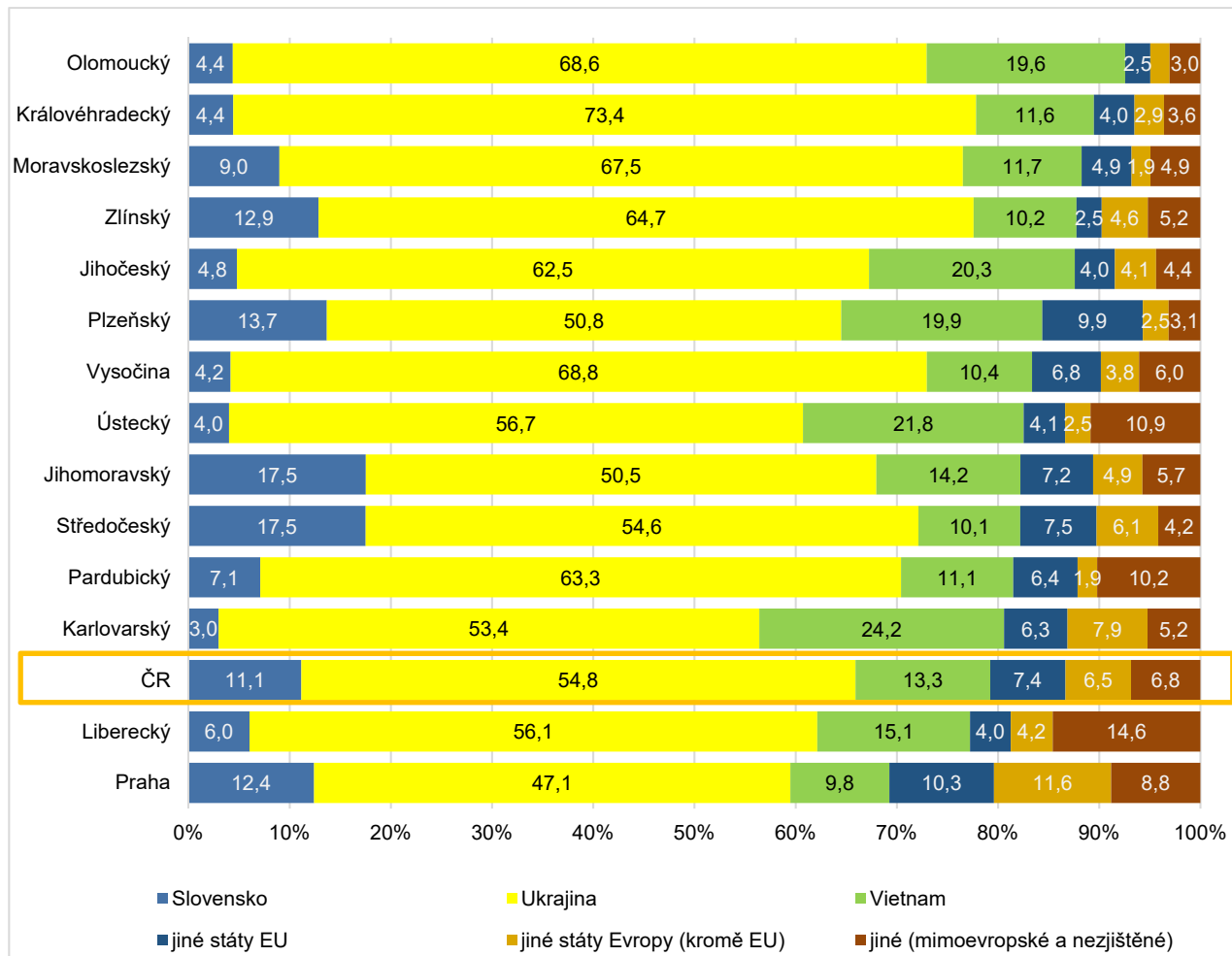
Graf 1.18 níže ukazuje podíl dětí původem ze Slovenska a ostatních států Evropské unie, z Ukrajiny a ostatních evropských států mimo EU a z Vietnamu a ostatních států mimo Evropu, a sice v dělení na jednotlivé kraje. Ty jsou řazené dle podílu, jaký tvořili ve školním roce 2022/23 cizinci původem ze Slovenska, Ukrajiny či Vietnamu (tj. součet dětí těchto tří státních příslušností) ze všech dětí cizí státní příslušnosti v mateřských školách v České republice. Tato **tři občanství** mělo v České republice celkem 79,2 % dětí cizí státní

příslušnosti docházejících do mateřských škol. Přitom v Olomouckém kraji tvořili žáci těchto tří občanství v základních školách 92,6 %. Naopak menší podíl, než je celorepublikový průměr, zaujímaly tyto skupiny cizinců mezi cizinci obecně v Praze (69,3 %) a v Libereckém kraji (77,2 %).

Pokud se jedná o žáky **slovenské státní příslušnosti**, tvořili mezi všemi žáky cizí státní příslušnosti nejvyšší podíl v kraji Středočeském (17,5 %) a Jihomoravském (17,5 %) a nejmenší naopak v kraji Karlovarském (3,0 %). V Karlovarském kraji zas tvořili mezi cizinci oproti jiným krajům výraznější podíl **Vietnamci** (24,2 %). Nejmenší podíl ze všech cizinců pak Vietnamci představovali v Praze (9,8 %), v kraji Středočeském (10,1 %) a Zlínském (10,2 %). Pokud se jedná o **Ukrajince**, po začlenění mnohých dětí ukrajinských uprchlíků do českých škol tvořili nejvyšší podíl mezi žáky cizí státní příslušnosti v kraji Královéhradeckém (73,4 %) a nejmenší naopak v Praze (47,1 %).

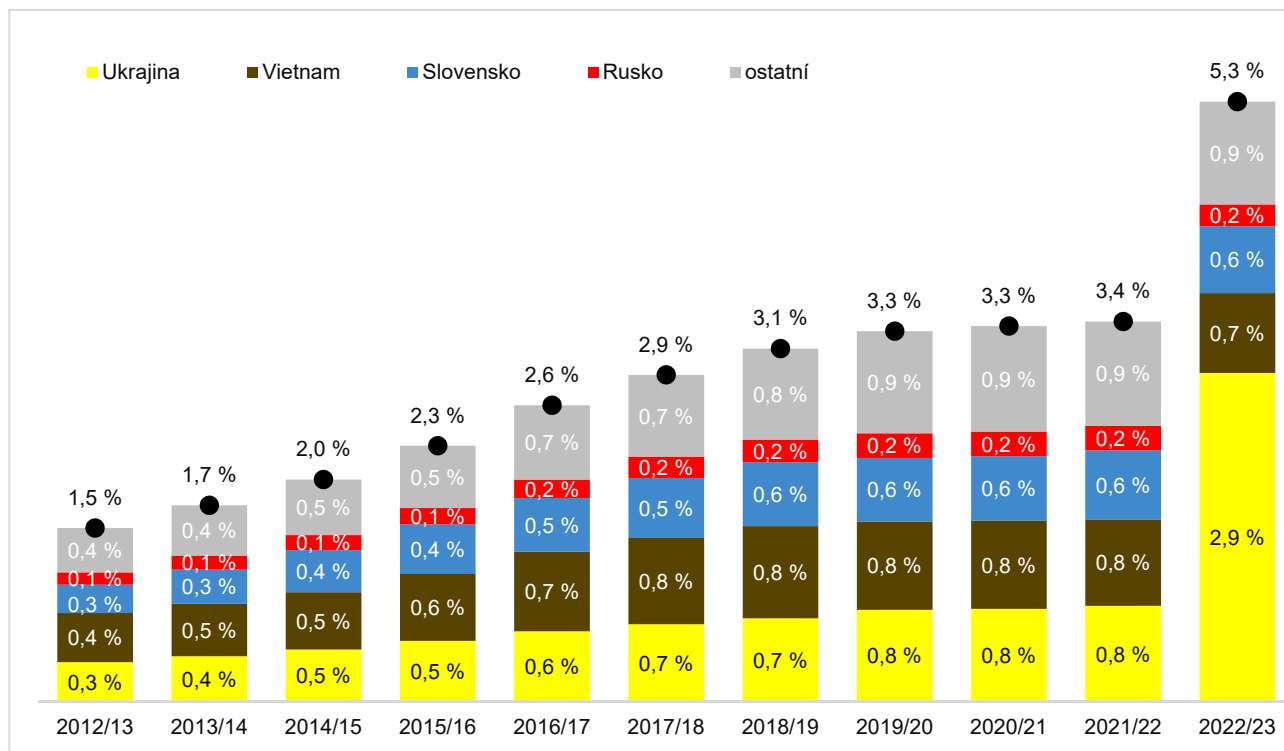
Graf 1.18 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách v krajích podle občanství (2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud bychom vedle výše uvedených tří hlavních státních příslušností vyčlenili ještě čtvrtou, tj. ruskou, můžeme konstatovat, že nejvyšší zastoupení mezi dětmi v mateřských školách měla v Praze. Mateřské školy v Praze vzdělávaly 66,3 % všech ruských dětí docházejících do mateřských škol s právem poskytování předškolní přípravy v ČR. Následuje Středočeský kraj, kde se vzdělávalo 12,2 % ruských dětí. Školy v ostatních krajích již vzdělávaly 5,5% a nižší podíl ruských dětí, nejnižší ty v Královéhradeckém kraji (0,4 %).

Jiný pohled přináší graf 1.19. Ten ukazuje, že na počátku školního roku 2022/23 tvořily děti ukrajinské státní příslušnosti 2,9 % ze všech dětí mateřských škol, přičemž ještě před rokem to bylo jen 0,8 %. Oproti tomu děti z Vietnamu i ze Slovenska bylo 0,7 %, resp. 0,6 % a 0,2 % tvořily děti z Ruska. Graf také ukazuje, že podíl dětí z Ukrajiny rostl nejrychleji nejen mezi posledními dvěma školními roky (tedy po vypuknutí války), ale již v dřívějším období poslední dekády.

Graf 1.19 Žáci s cizím státním občanstvím v MŠ k 30.9. (podíl z celkového počtu žáků MŠ)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

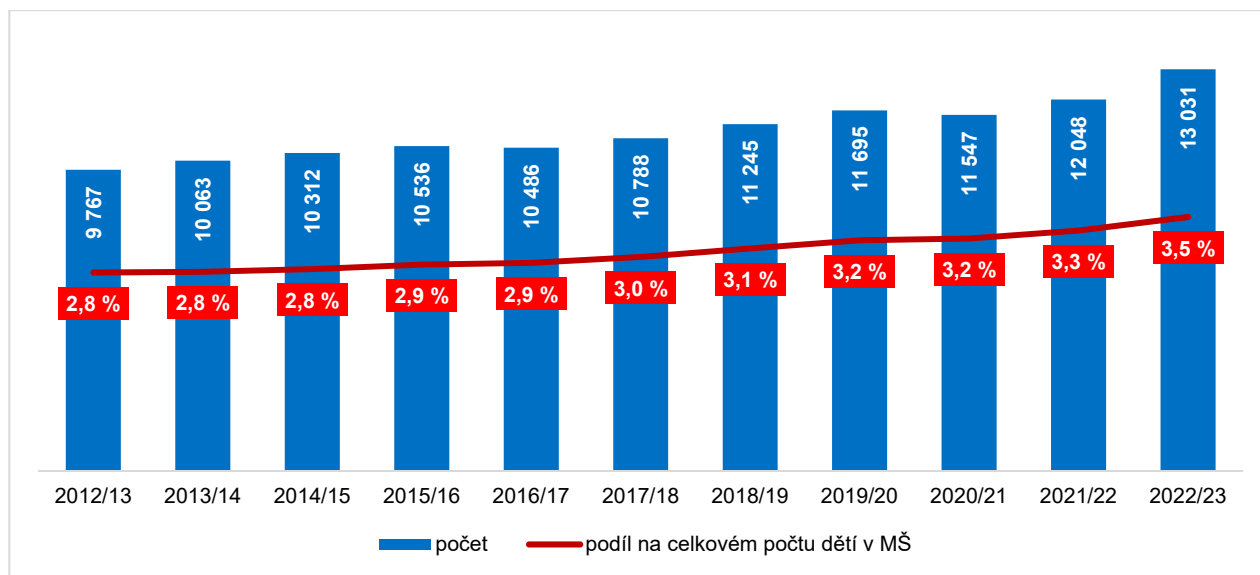
1.4 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

V oblasti vzdělávání se používá pojem „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tam se vedle žáků se zdravotním postižením řadí též žáci se zdravotním znevýhodněním (tj. zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a se sociálním znevýhodněním (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu) - viz § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.). Vzhledem k dostupnosti dat v časové řadě se však v této analýze omezíme na kategorii žáků se zdravotním postižením.

Od školního roku 2016/17, kdy byla započata realizace zákonem ukotvené inkluze dětí/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol/tříd, do školního roku 2022/23 se soustavně mírně zvyšoval podíl dětí s diagnostikovaným zdravotním postižením ze všech dětí v mateřských školách (celkově z 2,9 % na 3,5 %). Zde je třeba vzít v úvahu, že inkluze do běžných tříd často vyžaduje zapojení asistenta pedagoga, a proto mohl být kladen větší důraz na diagnostiku potíží a potvrzení statusu žáka se zdravotním postižením.

V posledních deseti letech také setrvale stoupal absolutní počet žáků s diagnostikovaným postižením, ovšem s výjimkou období mezi školními roky 2019/20 a 2020/21. Spolu s úbytkem celkového počtu dětí v mateřských školách v této době nejvíce poznamenané pandemií covid-19 se též počet dětí se zdravotním postižením v mateřských školách snížil. Ve školním roce 2021/22 pak došlo oproti předchozímu školnímu roku k nárůstu počtu dětí s postižením o 501 dětí (tj. o 4,3 %) a ve školním roce 2022/23 dokonce o 8,2 %, což je za posledních minimálně 10 let nejvyšší nárůst. Je možné, že při zvyšování počtu dětí v mateřských školách vlivem začleňování dětí ukrajinských uprchlíků vyvstala větší potřeba asistentů pedagoga pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Počet dětí na jednu třídu se sice mezi posledními dvěma školními roky zvýšil jen nepatrně (z 21,5 na 21,6 dítěte na jednu třídu), nicméně začlenění cizojazyčných dětí do školek si žádá více pozornosti, obzvláště je-li ve třídě ještě dítě či více dětí se zdravotním postižením. To pak mohlo motivovat vyšší podíl učitelů a potažmo rodičů dětí s postižením, aby nechalo uznat diagnózu dítěte a nárok na asistenta odborníkem v pedagogicko-psychologické poradně.

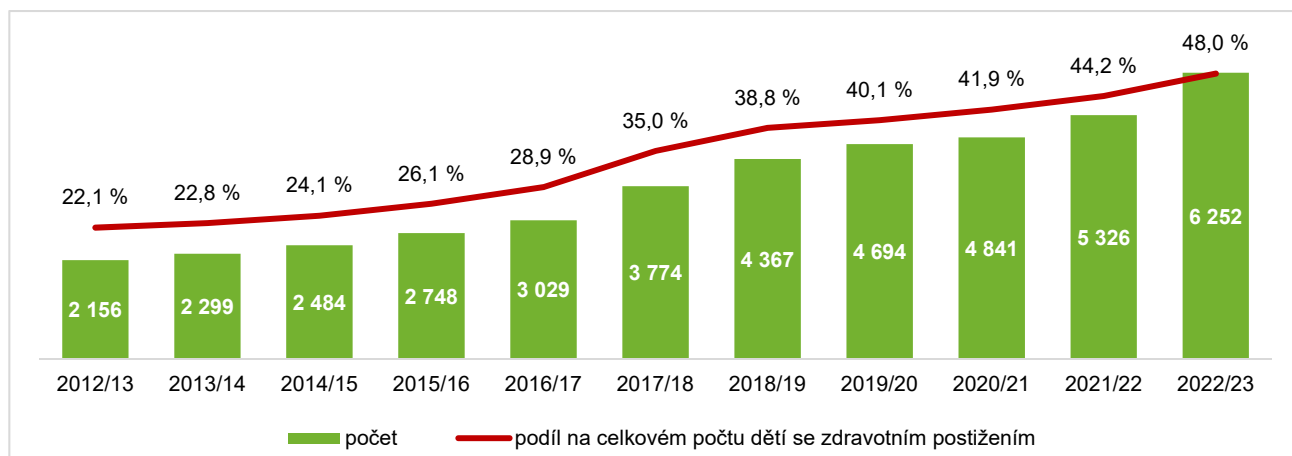

Graf 1.20 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl dětí **se zdravotním postižením** v mateřských školách **veřejného zřizovatele** byl přitom ve školním roce 2022/23 nižší (3,5 %) než ve školách zřizovatele **soukromého** (3,7 %) a především **církevního** (8,0 %).

Ve školním roce 2022/23 navštěvovalo 48 % zdravotně postižených dětí v mateřských školách běžné třídy. Jde o více než dvojnásobný podíl oproti situaci před deseti lety, kdy bylo do **běžných tříd mateřských škol integrováno** „pouze“ 22,1 % dětí se zdravotním postižením. Běžné třídy mateřských škol navštěvovalo ve školním roce 2022/23 celkem 6 252 dětí se zdravotním postižením v porovnání s 2 156 dětmi ve školním roce 2012/13 – viz graf 1.21.

Graf 1.21 Děti se zdravotním postižením integrované v běžných třídách mateřských škol

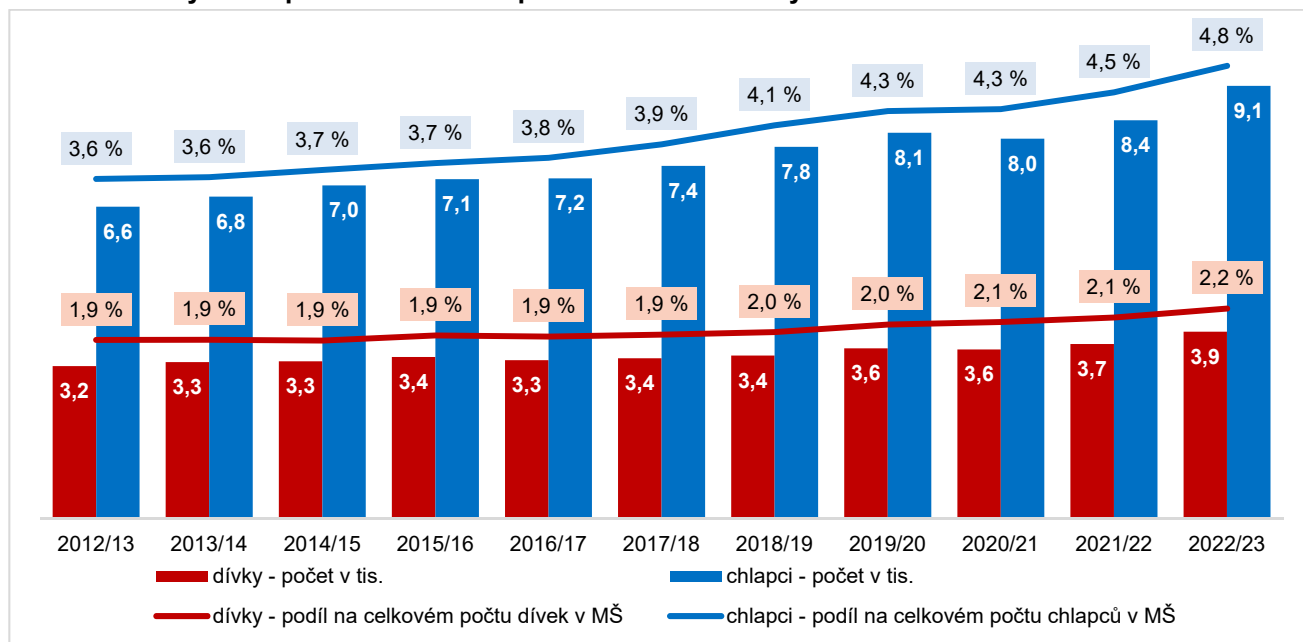
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Lze konstatovat, že podíl dětí s postižením integrovaných do běžných tříd v posledních 10 letech trvale rostl, a sice z 22,1 % na 48,0 %. Absolutní počet dětí se zdravotním postižením v běžných třídách se v posledních deseti letech soustavně zvyšoval a celkem se téměř ztrojnásobil, tj. narostl podstatně více než počet všech dětí se zdravotním postižením bez ohledu na integraci (tj. nárůst o 33,4 %). Naopak počet žáků ve speciálních třídách se snížil o 10,9 %.

Mezi dětmi s diagnostikovaným zdravotním postižením je dlouhodobě cca dvakrát **více chlapců než dívek**. Ve školním roce 2022/23 to bylo 9 098 chlapců oproti 3 933 dívkám. Je však také možné, že se chlapcům ve větší míře než dívkám v případě postižení doporučuje návštěva odborníka, který by dané postižení potvrdil a uznal tím nárok škoie na podporu. Ať tak či onak, dle vykazovaných statistik chlapci tvořili 69,8 % dětí se

zdravotním postižením navštěvujících mateřské školy. Na tisíc chlapců v mateřských školách připadlo v minulém školním roce 48 chlapců se zdravotním postižením, v případě dívek to bylo 22. Více viz graf 1.22.

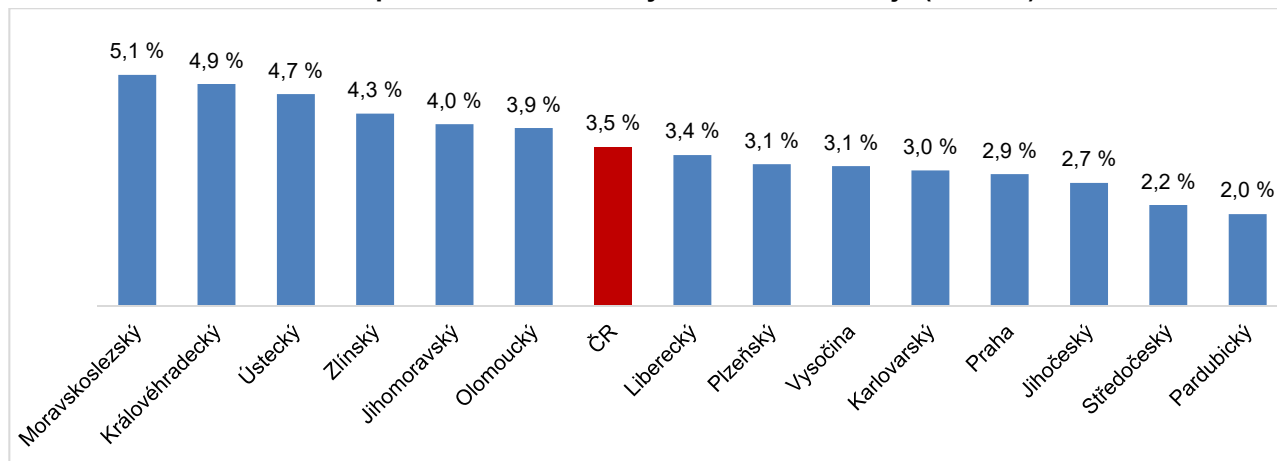
Graf 1.22 Dívky a chlapci se zdravotním postižením v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl dětí se zdravotním postižením ve školách byl ve školním roce 2022/23 napříč **kraji ČR** různý. Nejmenší byl v Pardubickém a Středočeském kraji (2,0 %, resp. 2,2 %) a největší naopak v kraji Moravskoslezském (5,1 %), Královéhradeckém (4,9 %) a Ústeckém (4,7 %). V ostatních krajích se pohyboval mezi 2,7 % a 4,3 % - viz graf 1.23.

Graf 1.23 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách dle kraje (2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z tabulky 1.5 je patrné, že ve školním roce 2022/23, jakož i před pěti lety, byly u poloviny dětí se zdravotním postižením zjištěny závažné vady řeči (49,5 %, resp. 50,5 %). Za deset let však podíl dětí s vadou řeči ze všech dětí se zdravotním postižením klesl (tj. z 56,1 % ve školním roce 2012/13). Snížil se i podíl dětí se zrakovými a sluchovými vadami. Naopak největší nárůst zaznamenal podíl dětí s poruchami autistického spektra (ze 7,4 % ve školním roce 2012/13 na 11,7 % v uplynulém školním roce) a se závažnými vývojovými poruchami učení či chování (ze 5,5 % na 10,4 %). To souvisí s nástupem nového systému diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a nároku na podpůrná opatření pro děti s těmito potřebami.

Tab. 1.5 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle druhu postižení

	2012/13		2017/18		2022/23	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	9 767	100,0	10 788	100,0	13 031	100,0
se závažnými vadami řeči	5 476	56,1	5 450	50,5	6 454	49,5
s poruchami autistického spektra	720	7,4	1 112	10,3	1 529	11,7
se závažnými vývojovými poruchami učení či chování	541	5,5	901	8,4	1 360	10,4
mentálně postižené	508	5,2	630	5,8	869	6,7
tělesně postižené	371	3,8	353	3,3	603	4,6
zrakově postižené	535	5,5	494	4,6	427	3,3
sluchově postižené	272	2,8	270	2,5	302	2,3
<i>postižené více vadami¹⁾</i>	<i>1 344</i>	<i>13,8</i>	<i>1 578</i>	<i>14,6</i>	<i>1 487</i>	<i>11,4</i>

¹⁾ za postižené více vadami se považuje dítě se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V porovnání s dívkami u chlapců ve školním roce 2022/23 výrazněji převažovaly závažné vývojové poruchy učení či chování (11,6 % u chlapců a 7,8 % u dívek) a poruchy autistického spektra (13,2 % u chlapců a 8,3 % u dívek) nad ostatními druhy postižení. Celkově však lze říci, že ve všech sledovaných druzích zdravotního postižení vykázali větší četnost chlapci než dívky.

Tab. 1.6 Mateřské školy - počet a podíl chlapců a dívek s uvedeným druhem postižení (2022/23)

druh postižení	dívky - počet	chlapci - počet	dívky - podíl na celkovém počtu dívek se zdravotním postižením	chlapci - podíl na celkovém počtu chlapců se zdravotním postižením
závažné vady řeči	1 961	4 493	49,9%	49,4%
více vad	436	1 051	11,1%	11,6%
poruchy autistického spektra	325	1 204	8,3%	13,2%
vývojové poruchy	306	1 054	7,8%	11,6%
mentální	301	568	7,7%	6,2%
tělesné	263	340	6,7%	3,7%
zrakové	203	224	5,2%	2,5%
sluchové	138	164	3,5%	1,8%

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.5 Předškolní vzdělávání na základních školách

Po dosažení šesti let většina dětí přechází v září z mateřské školy do 1. třídy základní školy. Některým dětem je však doporučen odklad nástupu o rok, během kterého se má vyrovnat jejich vývoj. Takové děti mohou zůstat ještě rok v mateřské škole, nebo začít chodit do **přípravné třídy běžné základní školy**, příp. navštěvovat **přípravný stupeň základní školy speciální**. V přípravných třídách a na přípravném stupni přitom probíhá výuka, která se již více podobá výuce na základní škole, a děti mají možnost zapojit se do života školy včetně navštěvování družiny a zájmových kroužků. Maximální počet dětí ve třídě je navíc v přípravné třídě 15 dětí, v mateřské škole 28 dětí.

Ve školním roce 2022/23 bylo u nás **418 základních škol běžných se zřízenými přípravnými třídami**, což je o 15,5 % více než v předchozím školním roce. Přípravných tříd bylo 507 a chodilo do nich **6 463 dětí**. Více než tři pětiny z nich byli chlapci (62,4 %). V přípravných třídách vyučovali učitelé na 500,7 plného úvazku. **Na**

jednoho učitele působícího v přípravné třídě i **na jednu přípravnou třídu** tak připadlo v průměru shodně cca 13 dětí (12,9, resp. 12,7). Tyto poznatky lze srovnat se situací v mateřských školách. Počet dětí na učitele byl ve školním roce 2022/23 v mateřských školách o něco nižší, a sice 10,7, naopak počet dětí ve třídě byl podstatně vyšší, tj. 21,6.

Jak ukazuje tabulka 1.7, v Praze disponovala ve školním roce 2022/23 přípravnou třídou necelá třetina základních škol běžných (30,6 %), v Karlovarském kraji čtvrtina a v Ústeckém kraji 23,9 %. V ostatních krajích byl podíl takových škol v rozmezí od 1,5 % (v kraji Jihočeském) do 11,8 % (v kraji Jihomoravském).

Zde je dobré připomenout zjištění uvedená v grafu 1.16 výše v této analýze. Z něj lze vyčíst, že v Praze a v kraji Karlovarském byl mezi dětmi v mateřských školách ze všech krajů nejmenší podíl dětí 6letých a starších (4,7 %), podobného výsledku dosáhl ještě kraj Ústecký (5 %). Rodiče těchto dětí tak častěji volí místo opakování posledního ročníku mateřské školy přechod do přípravné třídy základní školy. Oproti tomu v kraji Královéhradeckém a Jihočeském byly ve školním roce 2022/23 přípravné třídy jen na 1,8 %, resp. 1,2 %, základních škol běžných a v kraji Olomouckém jen na 2,7 %. V kraji Královéhradeckém a Olomouckém zaujímaly přitom v mateřských školách ze všech krajů nejvyšší podíl dětí ve věku 6 let a více (7,4, resp. 7,8 %).

Tab. 1.7 Základní školy s přípravnými třídami v jednotlivých krajích (2022/23)

Území	Školy			Třídy			Děti v těchto třídách			
	Abs.	%	%(¹)	Abs.	%	%(²)	celkem		dívky	chlapci
							Abs.	%	Abs.	Abs.
Česká republika	418	100,0	9,8	507	100,0	1,0	6 463	100,0	2 429	4 034
Hlavní město Praha	89	21,3	30,6	106	20,9	1,9	1 357	21,0	502	855
Středočeský kraj	58	13,9	10,0	71	14,0	1,0	889	13,8	328	561
Jihočeský kraj	4	1,0	1,5	4	0,8	0,1	49	0,8	22	27
Plzeňský kraj	17	4,1	7,5	23	4,5	0,9	291	4,5	110	181
Karlovarský kraj	27	6,5	25,0	38	7,5	2,8	460	7,1	173	287
Ústecký kraj	68	16,3	23,9	93	18,3	2,3	1196	18,5	450	746
Liberecký kraj	11	2,6	5,4	13	2,6	0,6	171	2,6	69	102
Královéhradecký kraj	5	1,2	1,8	5	1,0	0,2	66	1,0	29	37
Pardubický kraj	15	3,6	6,0	17	3,4	0,7	223	3,5	84	139
Kraj Vysočina	11	2,6	4,0	11	2,2	0,4	155	2,4	57	98
Jihomoravský kraj	58	13,9	11,8	68	13,4	1,2	862	13,3	321	541
Olomoucký kraj	8	1,9	2,7	9	1,8	0,3	116	1,8	45	71
Zlínský kraj	13	3,1	4,9	13	2,6	0,5	157	2,4	59	98
Moravskoslezský kraj	34	8,1	7,6	36	7,1	0,6	471	7,3	180	291

¹) Podíl na celkovém počtu základních škol běžných v daném kraji

²) Podíl na celkovém počtu tříd v základních školách běžných v daném kraji

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Přípravné třídy byly ve školním roce 2022/23 častěji zřízeny v základních školách veřejného zřizovatele (disponovalo jimi 11,1 % běžných škol) než ve školách s církevním zřizovatelem (na 7,5 % běžných škol) a zejména zřizovatelem soukromým (na 4,5 % běžných škol).

Jak bylo již zmíněno, v **základních školách speciálních** je žákům k dispozici tzv. **přípravný stupeň**. Ten připravuje na povinnou školní docházku děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s poruchami autistického spektra. Dítě může být přijato nejdříve ve věku pěti let, a to i v průběhu školního roku. Na přípravném stupni setrvává až do zahájení povinné školní docházky, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout tři školní roky. Vzdělávání v přípravném stupni základních škol speciálních se ve školním roce 2022/23 účastnilo celkem **268 dětí** a z toho 67,9 % chlapců. Na jednoho učitele zde v průměru připadalo pět dětí. Přípravným stupněm disponovalo 36 z 320 základních škol určených výhradně pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Z podskupiny škol s veřejným zřizovatelem je to 9,2 %, neboli 26 z 282. Ze škol pro žáky se SVP se soukromým zřizovatelem

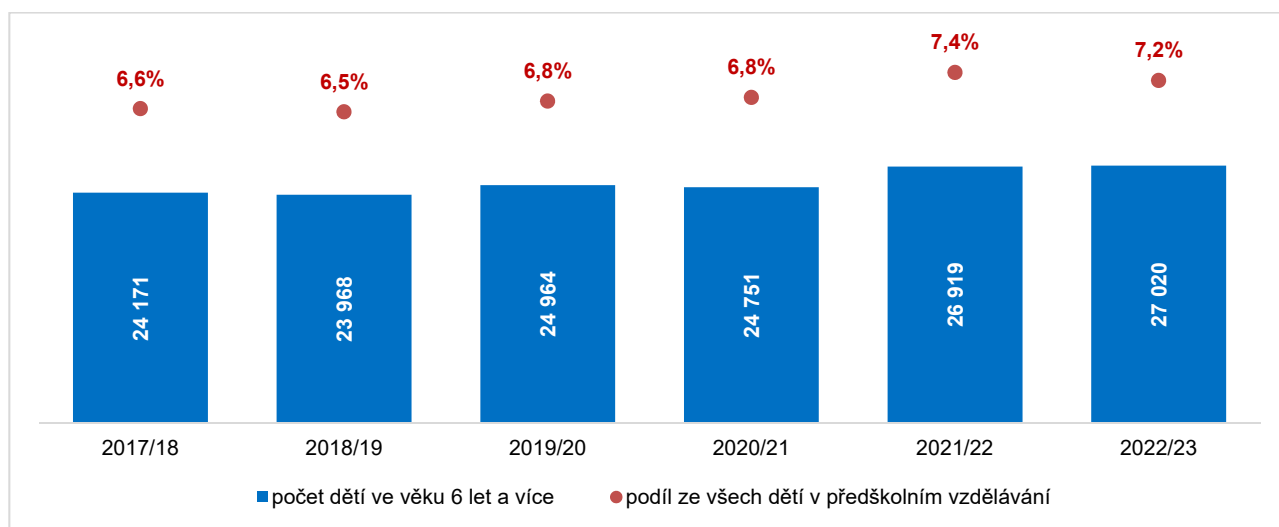

přípravné třídy zahrnovaly čtyři školy z 29, tj. 13,8 % a ze škol pro žáky se SVP s církevním zřizovatelem pak 6 škol z 9, tj. dvě třetiny.

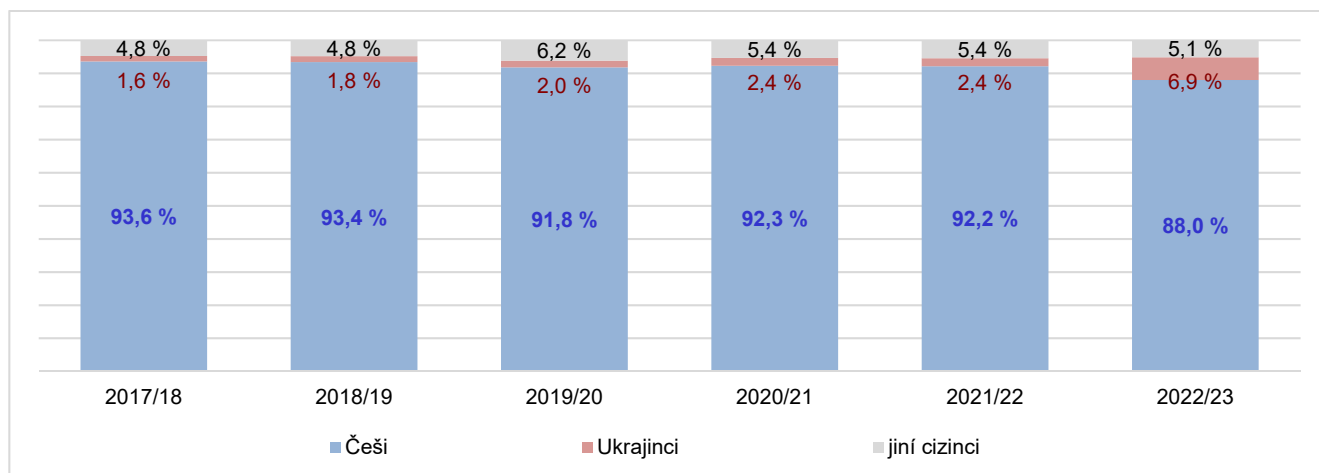
Graf 1.24 představuje vývoj počtu a podílu šestiletých a starších dětí z celkového počtu dětí v předškolním vzdělávání, a to ať už jsou zapsáni v mateřské škole, v přípravné třídě na běžné základní škole, nebo v přípravném stupni základní školy speciální. Jak je patrné, mezi školními roky 2018/19 a 2021/22 měl tento podíl tendenci mírně narůstat a celkově se zvýšil z 6,5 % na 7,4 %. Přitom nejvýraznější nárůst zaznamenal mezi školními roky 2020/21 a 2021/22. Je možné, že během pandemie byla u žáků mateřských škol větší absence a i díky uzavírkám škol se nestihli dobře připravit na nástup do základní školy. Řada rodičů se navíc mohla obávat dalšího uzavírání škol a úskalí distanční výuky v prvním ročníku. Mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 se počet dětí s odkladem v předškolním vzdělávání nepatrně zvýšil, ovšem podíl žáků s odkladem naopak mírně poklesl na 7,2 %. A to přesto, že došlo k významnému zvýšení počtu cizinců v mateřských i základních školách (zejména ukrajinské státní příslušnosti), kteří se mohou potýkat s jazykovou bariérou.

Graf 1.24 Počet a podíl šestiletých a starších dětí v předškolním vzdělávání (tj. v mateřských školách, na přípravném stupni či v přípravných třídách)

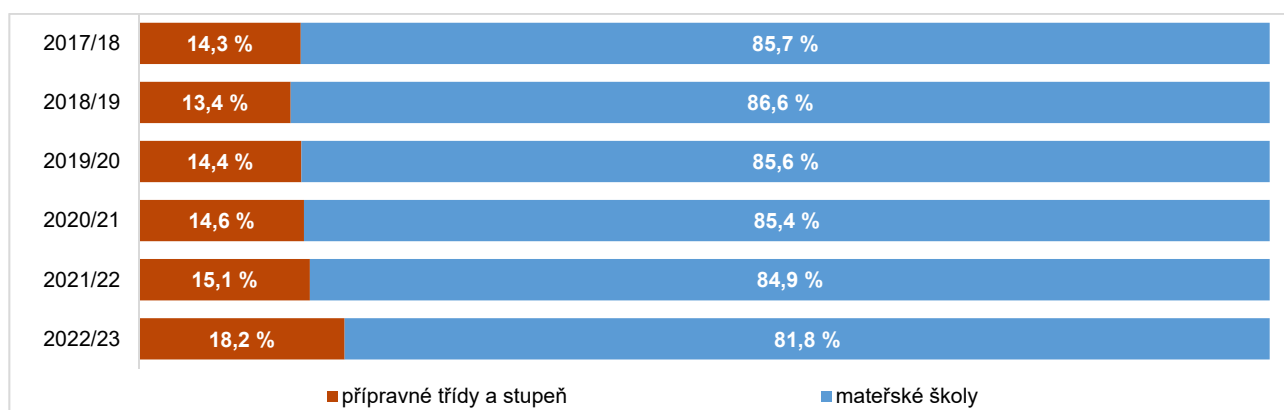
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.25 ukazuje vývoj podílu Čechů, Ukrajinců a jiných cizinců v přípravných třídách či v přípravném stupni základní školy a dokládá, že se podíl cizinců v tomto předškolním vzdělávání skutečně zvýšil. Členění cizinců a Čechů v mateřských školách dle věku není v době prezentování této zprávy k dispozici. I v mateřských školách však došlo ke značnému nárůstu počtu Ukrajinců (viz výše) a lze předpokládat, že i ve skupině šestiletých a starších dětí jich bylo v mateřských školách v uplynulém školním roce více než v letech jemu předcházejících.

Graf 1.25 Podíl Čechů, Ukrajinců a příslušníků jiných států v přípravných třídách a na přípravném stupni

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

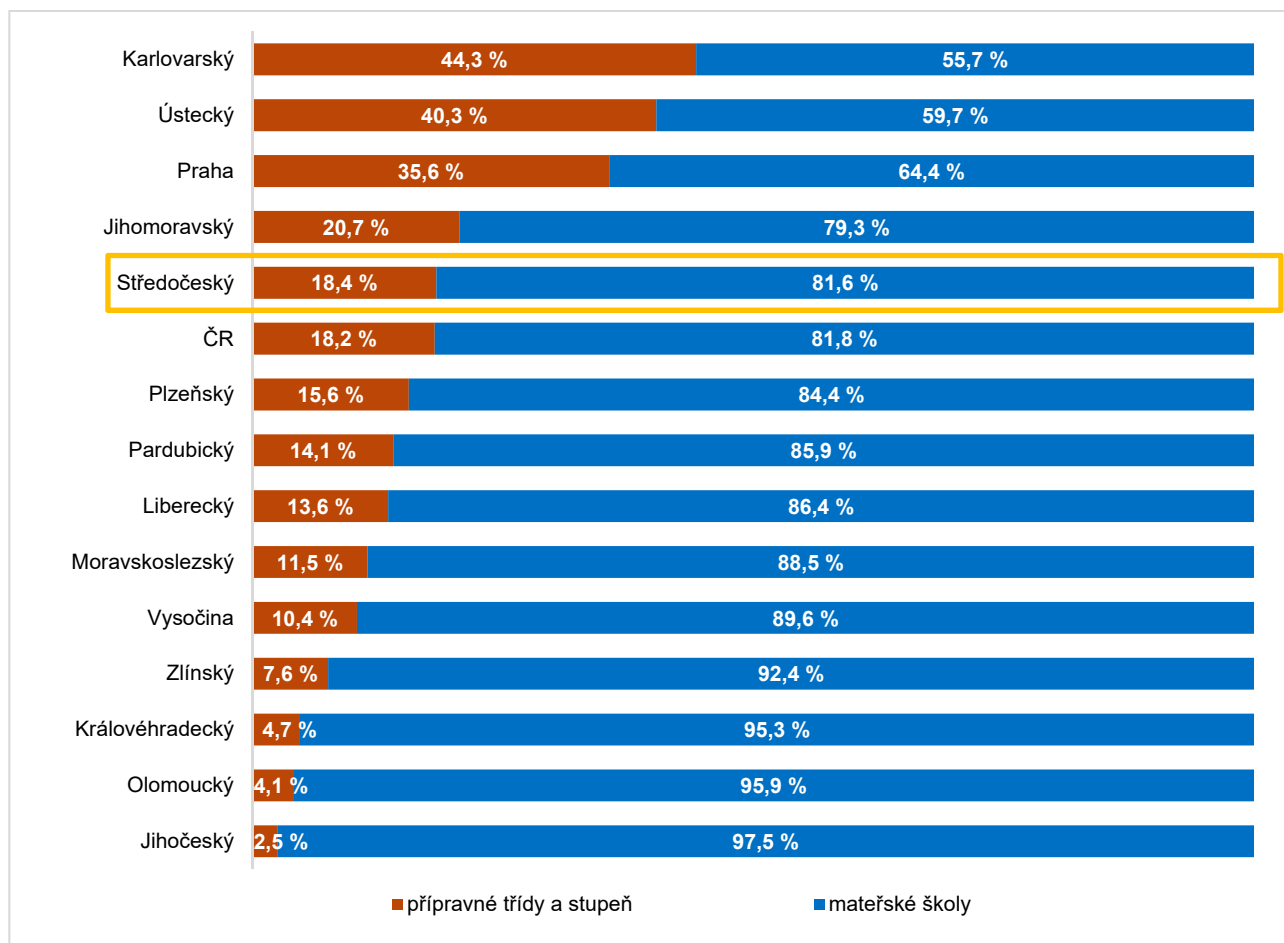
Další graf (1.26) ukazuje, jaký podíl dětí ve věku 6 a více let, které nenastoupily do první třídy základní školy, docházel v uvedených letech do mateřských škol a jaký do přípravných tříd běžné základní školy či do přípravného stupně základní školy speciální. Jak je patrné, podíl dětí v přípravných třídách či v přípravném stupni se za pět let zvýšil ze 14,3 % na 18,2 %, přičemž největší nárůst ve prospěch přípravných tříd a stupně byl zaznamenán mezi posledními dvěma školními roky. Celkem od minulého školního roku přibylo o 90 přípravných tříd běžné základní školy (tj. o 21,6 %) a o 11 tříd přípravného stupně na základních školách speciálních (tj. o 30,6 %). O 10 a více tříd (přípravných tříd a tříd přípravného stupně dohromady) přibylo v kraji Středočeském (o 18), Ústeckém (15), Karlovarském (13), Jihomoravském (13), v Praze (11) a v kraji Plzeňském (10), naopak v Pardubickém kraji byl počet přípravných tříd shodný s rokem předchozím a v kraji Olomouckém přibylo jen o jednu třídu. V žádném kraji nedošlo k úbytku počtu přípravných tříd.

Graf 1.26 Podíl dětí předškolního vzdělávání ve věku 6 let a více navštěvujících přípravné třídy ZŠ běžné či přípravný stupeň ZŠ speciální a docházejících do mateřských škol (2017/18-2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z pohledu na dělení dle sídla školy je také patrné, že v kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze dochází 25,6 % až 44,3 % dětí s odkladem školní docházky do přípravné třídy či přípravného stupně. Oproti tomu v kraji Jihočeském je podíl žáků s odkladem v přípravných třídách či v přípravném stupni zanedbatelný a tvoří jen 2,5 %. Ještě před rokem však zaznamenal Jihočeský kraj jen 1,8 % takových dětí. Méně než 5 % takových žáků zaznamenal ve školním roce 2022/23 též kraj Královéhradecký (4,7 %) a Olomoucký (4,1 %) – viz graf 1.27.

Graf 1.27 Podíl dětí předškolního vzdělávání ve věku 6 let a více navštěvujících přípravné třídy či přípravný stupeň a docházejících do mateřských škol – dle kraje (2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z výše uvedeného je patrné, že kraje se mezi sebou liší v míře, do jaké dávají rodičům dětí s odkladem možnost vybrat si mezi mateřskou školou a přípravnou třídou či stupněm. Zde doplňme, že na jednu přípravnou třídu na základní škole či třídu přípravného stupně základní školy speciální připadal ve školním roce 2022/23 nejnížší počet prvních tříd základních škol v kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze (4,1; 4,8, resp. 6,3). V těchto třech krajích si tedy rodiče častěji mohli zvolit, zda dítě s odkladem nechají v mateřské škole, nebo jej zapíší do přípravné třídy. Naopak v Jihočeském kraji dosáhl počet 1. tříd na jednu přípravnou třídu hodnoty 56,9, v Královéhradeckém kraji 49,9 a v Olomouckém 41,3. Oproti předchozímu školnímu roku se přitom ve všech krajích i celkově tento poměr snížil, pouze s výjimkou kraje Pardubického, ve kterém došlo ke zvýšení o půl procentního bodu. K nejvýraznějšímu snížení došlo v krajích Jihočeském (o 40,3 %, tj. z 95,3 na 56,9) a Plzeňském (o 37,6 %, tj. z 21,7 na 13,6) – viz graf 1.28.

Graf 1.28 Počet 1. tříd základních škol na jednu třídu přípravnou či třídu přípravného stupně

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

